

Novostravda

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22, telef. št. 46-18. — Uprava: Knafljeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Zimska pomoč

V svojem listu smo že večkrat, s posebnim poudarkom pa lani v jeseni opozorili na velike, važne in težke socialne dolžnosti, ki čakajo javnost, državo, banovino in posebno naše mestne in kmečke občine v zimskih mesecih. V teh mesecih socialna kriza z vso svojo težo udari po svojih žrtvah. Zaposlitev popusti, tisoči in tisoči morajo proti svoji volji postati brezposelni, pritisne mraz, ni ne obleke, ne kurjave, ne hrane, da bi se ogrel organizem. V zimskih mesecih s posebno jasnostjo vidimo pojave, ki označujejo kvaliteto in kvantiteto naše socialne politike, našega socialnega skrbstva. V zimskih mesecih spoznamo, kako smo v praktičnem dnevnem življenju osteli ali postali zvesti svojim pogosto poudarjenim besedam o potrebi čim skrbnejše socialne brige za široke ljudske sloje, da zlasti pozimi niso izpostavljeni mrazu in lakoti. V težkih zimskih dneh vsakdo lahko oceni našo dejavno ljubezen do trpečega sočloveka, do delavca, do kmeta, do vseh onih, ki imajo pravico zahtevati pomoč in zaščito javnosti in tudi najširših vrst takih posameznikov, ki so premožni in sposobni, da krepko sodelujejo pri zimski pomoči.

Večkrat smo poudarili zlasti eno: da je vsaka pomoč nezadostna in nepopolna, ako ni tesno in organično povezana s sistematično socialno politiko naših javnih korporacij, zlasti naših občin, ki so po zakonu in po zahtevah časa dolžne, da so koristen in dejaven nosilec najširše socialne politike in zaščite. Zimska pomoč, ki ne sloni na takem temelju, je brezskrbno miloščinarstvo, razdrobljena dobrodelnost, ki včasih resnično prihaja iz globlin dobrih src, velikokrat pa je bolj izraz mehanične in suhoparne navade, da je treba v zimskih mesecih pokazati kako dobro delo. Ta dobrodelnost nima enotnega vodstva, je brez reda in sistema, izraz lokalnih, osebnih ali političnih razmer, ki je večkrat hladna in mrzla, preračunana na politične koristi. Veliki kulturni narodi z največjo resnostjo in prizadevnostjo iz leta v leto mislijo in ustvarjajo na akcijah zimske pomoči. Zimska pomoč pomeni pri takih narodih ojačeno socialno zaščito in skrbstvo z zasebnimi iniciativami in z novimi ter posebnimi javnimi sredstvi. Zimska pomoč je vsestransko popolna, do podrobnosti izdelana v globino in na širino, tako da v narodu ni posameznika, zlasti ne potrebne družine, ki ne bi mogla biti deležna res dejavne in popolne zimske pomoči. V zimski pomoči se zrcali kulturna moč narodov, njih zavest narodne solidarnosti, v uspehih zimske pomoči hočejo narodi videti svoj ponos in svoj zrelost, da v vsakem posamezniku vidijo za narodovo celoto važno in pomembno osebo. V zimskih mesecih slave krščanske cerkve svoje največje praznike, odgovorni predstavniki cerkve, naroda in države so spoznali, da skrivnosti dogodka, ko je Bog postal človek, ljudstva tako dolgo ne bodo razumela, dokler bodo te praznike morala praznovati v lakoti in mrazu, zato je vse storjeno, da nihče ne sme biti ne lačen, ne premražen. V ojačeni

zimski socialni politiki je božičnim praznikom, dan poseben sijaj in podčrtan njih globoki socialen pomen: Kristus se je rodil za vse ljudi, da osreči in zveliča vsakogar brez razlike na stan in vero, na revščino in na bogastvo. Nekatere države so z zakonom odredile, da morajo delavci in nameščenci na cerkvene praznike dobiti neskrajšane svoje prejemke, tudi, ako delo počiva.

Naša zimska pomoč — je komaj vidna. Brez časopisnih in reklamnih objav bi komaj spoznali, da tudi naš narod organizira zimsko pomoč. Ta pomoč je skromna, omejena je samo na mesta in na večje kraje, časovno osredotočena na božične praznike. Tam, kjer sloni ta pomoč na socialno-političnih prizadevanjih občine, je ista raztegnjena preko enkratne trenutne pomoči in počasi prehaja v redno dnevno pomoč. Zimska pomoč gre pa z vso ledeno brezbriznostjo mimo tisoč in tisoč slovenskih domačij, mimo bornih bajt in raztrganih delavskih domov, ki leže raztreseni po vaseh in malih naseljih. Tu je strašna beda, katere nihče ne vidi: ne občina, ker nima niti dinarja proračuna za socialno skrbstvo, ne banovina, ker tudi ne pozna takih kreditov, dobrodelnih društev ni. Mraz in lakota sta sama sebi prepuščena, mnogoštevilne družine umirajo pozabljene. Borza dela s svojo socialno zaščito ne seže daleč preko periferij večjih mest ali krajev. Javna uprava ne pozna tega delokroga, saj pri sreskih načelstvih ni referentov za socialno zaščito. Široke vrste naroda, ki živi stran od velikih cest, ne vedo, da v državi organiziramo zimsko pomoč. Naša zimska pomoč se je boječe skrila za obzidje nekaterih mest. Ministrstvo za socialno politiko ni storilo ničesar, da bi zimska pomoč segla povsod tja, kjer je beda največja. Imamo cel kup organizacij za zaščito kmeta. Kdo se je spomnil na zimsko pomoč v korist malega bajtarja, malega z veliko družino obdarjenega kmeta? In kaj je storila Delavska zbornica?

Tako bo trdo zimo pregnala pomlad — in gorko božje sonce bo nadomestilo to, česar ni hotel storiti človek: dalo bo zopet novo veselje do življenja — lačnim in premraženim. —ec.

Mezde drugje

V Nišu je bila anketa za povišanje mezd v moravski banovini. Po poročilu inspektorja dela na anketi zasluži 80% delavstva v moravski banovini manj kot 700 din mesečno. Povprečna zavarovana mezda znaša 20 din dnevno ali 510 din mesečno. Delavci zasluži 40% manj, kot bi jim bilo potrebno, da pokrijejo minimum za svojo eksistenco. Na anketi so zahtevali delavci, da se poviša osnovna minimalna mezda na 3 din na uro. Delodajalci so pristali, da se poviša osnovna minimalna mezda v moravski banovini od 2.40 na 2.70 din na uro.

Minimalne mezde

Po uredbi om inimalnih mezdah predpiše minister za socialno politiko novo osnovno minimalno mezdo, če se gospodarske razmere znatno izpremenijo. Ta primer je sedaj nastopil. Draginja se je namreč povečala za 20%. Dravska banovina je v sporazumu z delavci in delodajalci predlagala, da se osnovna minimalna mezda zviša od 2 na 3 din. Enak predlog so stavile tudi ostale banovine, z izjemo dunavske banovine, ki predlaga povišek na 3.50 din in moravske banovine, ki predlaga le 2.70 din. Na anketi, ki jo sklicuje minister za socialno politiko v Beogradu dne 23. januarja, se bo dokončno formuliral predlog za povišanje osnovne minimalne mezde. O novi osnovni minimalni mezdi bo izdal minister nato uredbu, ki stopi v veljavo šele 60 dni po razglasitvi v Službenih novinah. Za svoje področje lahko potem ban določi minimalno mezdo, ki je za 50% višja od osnovne minimalne mezde. Če se bo torej vse gladko izteklo, lahko pričakujemo v dravski banovini povišanje minimalnih mezd v začetku aprila.

Poslovne knjižice

Delavci bi morali zamenjati stare delavske knjižice z novimi poslovnimi knjižicami najkasneje do 31. decembra 1939. Po 1. januarju 1940 ne bo mogel dobiti nobeden delavec zaposlitve, ako ne bo imel nove poslovne knjižice. Predpis je tudi, da za primer brezposelnosti, bolezni, nesreče in onemoglosti delavec, niti njegova rodbina ne bo mogla brez nove poslovne knjižice uživati podpore. Oblasti so dolžne, da novo poslovno knjižico brez zadržka izročijo delavcu, ki jo zahteva. Poslovne knjižice izdajajo in zamenjujejo v mestih policijska oblastva, na deželi občine, za osebe, ki so izučene obrti obrtna združenja, in za osebe zaposlene v trgovini, trgovska združenja. Delavec dobi novo poslovno knjižico pri oblastvu, kjer prebiva. Pri zamenjavi je predložiti dosedanje knjižico, dve fotografiji in deset dinarjev.

Ustavitev Slavoteksa

Tekstilna tovarna Slavoteks v Kočevju je odpovedala vsem svojim delavcem. Svoj kruh je izgubilo 74 delavcev. Tovarna Slavoteks je zadnja leta v stalnih finančnih težavah. Ponovno je bila že na javni dražbi. Pričakuje se, da bo prisilni upravitelj oddal tovarno drugemu zakupniku, ki bo pričel zopet obratovati. Mislimo, da bi bila dolžnost javnih faktorjev, da s svojo intervencijo omogočijo Slavoteksu ne le obratovanje, ampak da poskrbe, da se v Kočevju naselijo še nove industrije. V nacionalnem pogledu je to potrebno. Vsa prizadevanja in lepe besede, ki naj onozore na pomembnost nacionalne postojanke v Kočevju ne zaležejo mnogo, če ne slede tudi dejanski ukrepi, da se naš življ v kočevskem okraju gospodarsko in socialno okrepi. Vsa nacionalna propaganda mora obstati v slepi ulici, če slovenski življ v Kočevju strada, ker nima zaslužka.

Brošure in komunizem

Komunizma ne bomo ubili samo s papirnatimi vojnimi. Odveč sicer ni, da se točno ugotovijo načela, zakaj moramo biti posebej v današnjih resnih časih odločno proti vsaki komunistični akciji. Vendar je pa s tem opravljen le del naloge. Izvršiti moramo še drugo in nič manj važno nalogo, da odpravimo komunistični propagandi vsak argument, da razpihuje nezadovoljstvo ljudstva in ustvarja razpoloženje za ideje, ki z nezadovoljstvom na katerem se vžigajo, nimajo prav nobenega opravljanja. Predvsem moramo preskrbeti ljudstvu zaslužek in cenen kruh in mnogo socialne zaščite, da ne bo treba nobenemu sanjati o življenjski pravici, če jo že ima in jo

doživlja. Pravih in idejno prežetih komunistov je pri nas bore malo. Veliko je pa nezadovoljnih ljudi, katerih pa čez noč ne bo več, če bodo dosegli eksistenčne pogoje in državljanske svoboščine. Odstraniti moramo vse, kar ruši socialni mir in konec bo tako zvanega komunizma. Zgrešena je tudi borba proti komunizmu, če je združena s pristransko partizansko propagando, ki s prav posebnim namenom obeležuje s komunizmom celo one, ki so se vse življenje in se še danes bore v baš nasprotnem taboru. Borba proti komunizmu mora biti vsenarodna zadeva in skupna akcija vseh, katerim je interes države sveteljši, kot trenutni partizanski računi.

Ukrepi proti draginji

Na podlagi minimalnega budžeta delavske družine so Delavske zbornice zračunale porast draginje. Do decembra je porasla draginja v Beogradu za 29.10%, v Zagrebu za 25.78%, v Ljubljani za 18.83%, v Novem Sadu za 25.09% in v Splitu za 19.82%. Do januarja se je odstotek o porastu draginje še zvečal za nekaj točk.

Minister za socialno politiko je izdal uredbo o pobijanju draginje in sedaj pripravlja še uredbo o kontroli cen. Dosedanji ukrepi proti draginji niso imeli nobenega uspeha. Draginja je ne glede na uredbe rastla in bo še naprej, dokler ne pridejo strožji ukrepi, da se cene življenjskih potrebščin ne bodo neupravičeno zviševale. To, da so trgovci opremili blago s cenami, ni nobenemu koristilo. Zgrešeno je, če se napoveduje boj draginji predvsem na torišču male trgovine, ki je v gospodarskem pogledu odvisna od veletrgovine, kartelov, od industrijske in agrarne produkcije. Posebna uredba o pobijanju draginje ima le ta učinek, da se kontrolira in

preganja malega trgovčiča, one pa, ki dejansko odločujejo o preskrbi konsuma, pa pušča ob strani. Zgrabiti bi se moralo veleprodajo in veleprodukcijo in velevoz in učinek bi bil čisto drug. Poleg tega bi pa morala intervenirati tudi država sama z svojo gospodarsko in finančno močjo. Uredba o pobijanju draginje bi morala prav tako zanimati Narodno banko in Prizad, kot ministrstvo za socialno politiko. Pričakujemo, da bo vsaj uredba o kontroli cen prinesla tisto, kar v uredbi o pobijanju draginje pogrešamo.

Draginja naj bi se pobijalo neposredno tudi na ta način, da bi se zvišale mezde. Seveda je z draginjskim delom mezd tako, da te po svojem učinku vedno za rastočo draginjo. Konsumenti morajo brez povišanja dohodkov pristradati dobiček, ki ga spravlja nekdo v žep z rastočimi cenami. Zato delavstvo nima interesa na draginjskih mezdah, ampak prvenstveno zahteva, da se življenjske potrebščine ne draže, ker povišek mezd nikdar ne dohaja draginje.

Važno delo organizacij

Res je, da je razgibanost v strokovni organizaciji delavcev takrat največja, kadar so postavljena na dnevni red vprašanja o ureditvi službenih pogojev, med katere spada v prvi vrsti dolžina delovnega časa in višina mezd. Vendar pa s tem delavnost strokovne organizacije ne sme biti izžrpana. Vse polno je še drugih nalog, s katerimi se mora strokovna organizacija stalno baviti, če neče da je njeno delo polovičarsko in če hoče, da poveže svoje članstvo v nerazdružno skupnost, ki se ne bo nikdar zrahljala in naj pride potem kar hoče.

Strokovna organizacija se mora brigati za vsakega svojega člana in stalno posvečati pažnjo njegovim osebnim razmeram. Vsak član mora vedeti, da je strokovna organizacija njegova zaščitnica, kadar koli jo potrebuje. Kadar potrebuje član nasveta, ga mora najti v svoji organizaciji. Če je treba posredovati pri podjetju ali pri oblasti, mora biti strokovna organizacija članu na razpolago. Delavcev ne sme družiti samo formalno članstvo, ampak morajo biti med seboj prijateljsko povezani. Strokovna organizacija mora

tvoriti pravo bratstvo v enem kraju, ali v podjetju organiziranih delavcev.

Nič manj kot ožjim osebnim razmeram svojih članov, se mora organizacija posvečati nacionalni, socialni in kulturni vzgoji svojih članov. Prirediti mora predavanja, diskusijske sestanke in navajati članstvo, da se izobražuje. Stara resnica je, da delavec toliko pomeni, kolikor ve in zna. Delavstvo, ki je brez potrebnega znanja, ki ne zna utemeljevati svojih pravic, ki ne ve, kakšen je njegov cilj borbe, tudi v materialnem pogledu ne bo doseglo veliko.

Med delavstvom je širiti tudi zanimanje za strokovni tisk. Ni dovolj, da čitajo »Novo Pravdo« člani Narodne strokovne zveze. Naročnike za »Novo Pravdo« je pridobiti tudi izven organiziranih vrst delavstva. Sedaj je »Nova Pravda« za vsakogar zanimiva, saj prinaša vsak teden toliko čtiva, kot noben drug delavski list. Nove naročnike ne bo težko dobiti. Kolikor novih naročnikov pridobimo, za toliko se je razširil krog naših prijateljev. Zato na delo!

primerno višje obdavčili, kot bi bilo prav, da bi se nižji dohodki, ki so znatno pod eksistenčnim minimumom, sploh oprostil davka, kot je bil to slučaj pri zemljariji, katere so oproščeni mali kmetje.

Od uslužbenskega davka so po zakonu oproščeni le dohodki v kolikor ne presegajo 400 dinarjev na mesec, 100 dinarjev na teden in 16 dinarjev na dan. Poleg tega se pri odmeri davka odbije za vsakega zakonskega otroka do 18 let starosti po 100 dinarjev na mesec, 25 dinarjev na teden in 4 dinarje na dan. Neobdavčeni dohodki delavca naj bi predstavljali njegov eksistenčni minimum. Skrajni čas bi bil, da se neobdavčeni eksistenčni minimum zviša, vsaj že zdavnaj več ne odgovarja dejanskim razmeram. Od sprejetja davčnega zakona so se življenjske prilike znatno spremenile in bi morali eksistenčni minimum znatno višje ocenjevati, kot pa to stori zakon o neposrednih davkih. Večja širokogrudnost bi bila pri predpisu uslužbenskega davka tem umestnejša, ker se davek v celoti iztirja in je vsako prikrivanje dohodkov nemogoče. Predpisi glede uslužbenskega davka so dobili sedaj celo določbo, da mora podjetje, ki je zavezano odbiti davek, povrniti škodo, ki jo bi utrpela država, če se davek ne plača in to z 8% obrestmi vred.

Krščanski delavci med seboj

V prvi letošnji številki »Slovenski delavci« posveča polovico lista Jugoslovanski strokovni zvezi in ji očita, da je po vojni zabredla pod vpliv levičarskega gibanja nekaterih nemških strokovničarjev, da tira marksistično razredno bojno stališče JSZ proč od krščanske miselnosti, da je zato zapustila krščansko občestvo, da ruši politično enotnost JRZ in kar je najhujše, da ustanavlja Slovensko ljudsko stranko, katere glasilo »Slovensko politiko« se celo razmnožuje v pisarni Jugoslovanske strokovne zveze. Politiška preiskava, ki je bila v JSZ, je to menda dokazala. JSZ je zato prekoračila svoj delokrog. JSZ v »Delavski pravici« odgovorila, da se JSZ v politično opredeljenost svojega članstva ne vtika in da službeno z letaki, ki so se baje razmnoževali v pisarni JSZ nima nobene zveze. Polemika med krščanskimi delavci je tako s strokovnega kot političnega stališča zanimiva. Eden kot drug tabor je krščanski in eden drugemu očita, da niso dovolj krščanski. En tabor očita drugemu politiko, ki je ne sme biti v strokovnih organizacijah in se vendarle oba tabora temeljito bavita s politiko.

Težave, ki so tu...

Samo v Sloveniji bo izdanih preko 150.000 novih poslovnih knjižic za delavce in nameščence. Rok za nabavo poslovnih knjižic je že potekel. Na tisoče delavcev si pa novih poslovnih knjižic še ni preskrbelo. Vzroki so različni. Večkrat je bilo delavcu tudi nemogoče, da zahteva novo poslovno knjižico. Ali ni imel denarja, da si nabavi novo, ali pa ni mogel dobiti od delodajalca stare delavske knjižice, da jo zamenja z novo poslovno knjižico. Končno se je pri nekaterih oblasteh, ki izdajajo poslovne knjižice, v zadnjem mesecu zgledalo toliko reflektantov za nove knjižice, da je bilo tehnično nemogoče, da se nove knjižice spisejo. Borze dela pa že odklanjajo izplačilo podpor onim, ki nimajo novih poslovnih knjižic. Upravičena je zahteva, da se rok za izdajo novih poslovnih knjižic podaljša vsaj za tri mesece. Ali pa da vsaj socialne ustanove tri mesece še ne zahtevajo novih poslovnih knjižic. Krivično bi bilo, da bi ne dobil podpore nekdo, ker si knjižice ni mogel nabaviti ali celo, ker mu oblast knjižice ni izročila, četudi je v pravem času prosil zanjo.

TOVARIŠI!

Pridobivajte nove naročnike za „Novo Pravdo“!

Reforma uslužbenskega davka

Dobili smo novo uredbo o spremembah zakona o neposrednih davkih. Dalekosežna reforma davčnega zakona obsega predpis glede zemljarine, zgradarine, pridobnine, rentnine, družbenega davka in uslužbenskega davka. Predpis davkov se je znatno zvišal. Finančni minister pravi, da bo dobila država blagajna od povišanih davkov na leto 514 milijonov dinarjev dohodkov, dočim ocenjuje gospodarski informativni list »Jugoslovanski kurir« da znaša povišek davkov 700 do 750 milijonov dinarjev. Pripomniti je, da

istočasno, ko se povišujejo vsi neposredni davki, predvideva novela davčnega zakona, da se od zemljarine oproste mali kmetje, dočim se zemljarina za ostale kmete tudi poviša.

Novela davčnega zakona predvideva, da se zviša lestvica za uslužbenški davek pri višjih prejemkih. Dohodki do 13 tisoč din mesečno se sedaj obdavčijo s 12% do 15 tisoč din s 13%, do 18 tisoč din s 14% do 20 tisoč din mesečno s 15% in preko 20 tisoč din s 16%. Prav je, da so se višji dohodki tudi

Izboljšanje položaja naših izseljencev v Franciji

Kakor poroča naše poslaništvo v Parizu, je francosko narodno predstavništvo 8. decembra odobrilo pogodbo med Jugoslavijo in Francijo o delu in pomoči z dne 29. julija 1. 1932., ki je bila v Jugoslaviji odobrena z zakonom že 17. novembra 1. 1933. Odobritev pogodbe pomeni za naše izseljence naslednje ugodnosti: takse za francoske vizume so s tem ukinjene, delovni pogoji se izboljšajo s

tem, da so naši izseljenci izenačeni s francoskimi državljani, odškodnine za nesreče pri delu pa se poslej izplačujejo tudi v primeru, da koristnik ne biva v Franciji. Naši izseljenci so s francoskimi državljani izenačeni tudi, kar se tiče brezposelnih podpor, bolezenskega zavarovanja in trajne delovne ne- sposobnosti.

Za vse je dovolj kruha in strehe

»Hrvatski dnevnik« piše o nastajajoči draginji in pravi, da se gospodarsko vprašanje ne da rešiti ne s povišanjem plač in ne s povišanjem cen. Za rabnika je docela vseeno, koliko ima denarja kajti glavno je, kakšno in kolikšno protivrednost more dobiti zanj. Preprost človek, ki se ne bavi s proučevanjem narodnega gospodarstva, si misli: V državi imamo dovolj hrane, pa je zato nezdrava vsaka politika, ki ne bi preprečila gladi. V državi imamo dovolj stanovanj in zato mora imeti vsak streho nad svojo glavo. V dr-

žavi je dovolj posla za vsakega, zato je treba vsakemu najti zaposlitve. V državi imamo tudi dovolj sirovin in za naše najnujnejše potrebe tudi dovolj industrije, pa bi zato moral priti vsak do svoje obleke. Tudi zrak in vode imamo zadosti. Zato bi se pri nas ne smelo čutiti pomanjkanje. Toda pri nas je napravljen cel voz, ki ga bo treba razplesti in delno tudi presekat. V ostalem se v tem pravcu že dela. Doslej je bilo storjenih že nekaj ukrepov, drugi pa bodo sledili.

Politični pregled

Uradno poročajo iz Rima, da je 31. decembra o polnoči potekel prebivalstvu na Južnem Tirolskem rok za odločitev ali sprejme nemško državljanstvo ter se izseli v Nemčijo ali pa obdrži italijansko državljanstvo po določenih nemško-italijanskega sporazuma, podpisanega lani v Milanu. Po uradnih podatkih je

za izselitev z Južnega Tirolskega v Nemčijo glasovalo 185.365 pripadnikov nemške narodnosti v tej italijanski pokrajini to je 75% vsega prebivalstva).

Po posameznih okoliših je izid glasovanja tale: V okolišu Bolzanu je glasovalo za nemško državljanstvo 166.488 ljudi, v Tridentu in Bellunu 16.562, v Vidmu 2805, skupno: 185.365. Vsi ti Nemci se bodo morali izseliti v roku in po pogojih, določenih v omenjenem sporazumu med Italijo in Nemčijo. Skupno število nemškega prebivalstva na Južnem Tirolskem znaša okoli 250.000 duš. Za preselitev v Nemčijo se je odločilo torej okoli 75 odstotkov Južnih Tirolcev, drugi pa hočejo ostati na svoji zemlji kot italijanski državljani z vsemi posledicami, ki jih to državljanstvo po zakonih prinaša. Splošno so pričakovali, da bo večina Tirolcev hotela ostati na svoji zemlji. To stališče je v začetku zagovarjala tudi njihova večinska stranka, pozneje pa se je nieno stališče spremenilo, češ da bo ta preselitev tako samo začasna. To ljudsko glasovanje naj bi baie pozneje Nemčiji služilo kot opora za dokaz, da je Južno Tirolsko po pripadnosti in po zavesti nemško, na podlagi česar bo kdaj mogoče zahtevati vrnitev tega ozemlja Nemčiji.

Kam bodo priseljence naselili še ni znano. Govori se, da

nameravajo Južne Tirolce preseliti v Beskide južno od Krakova, nekaj pa tudi v Labudsko dolino

na Koroškem. Toda te domneve niso uradno potrjene. Po nekkih vesteh bi jih nekaj naselili tudi na Češkem.

Te dni je bil v Benetkah

sestaneč madžarskega zunanjega ministra grofa Csakyja in italijanskega zunanjega ministra grofa Ciana.

Po raznih poročilih sta oba državnika razpravljala med drugim o možnosti sovjetskega vpada v Madžarsko. Za ta primer je italijanski zunanji minister obljubil madžarskemu vso pomoč Italije. Razen tega sta obravnavala odnose med Madžarsko in Rumunijo, kar je gotovo bila tudi važna točka pogovora. Italija ne želi spora med tema dvema državama in je zato pričakovali, da se bosta Madžarska in Rumunija sporazumeli tako, da bo Rumunija dala večje pravice madžarskim manjšinam na svojem ozemlju. Predvsem pa sta državnika, kakor naglašajo angleški listi, pretresla možnost ostvaritve obrambne skupine južnovzhodnih držav proti vsakemu napadu. Italijansko časopisje zlasti naglašja, da se sovjetom ne sme dovoliti vmešavanje v kraje južno od Karpotov. O tem naj bi se po italijanskih vesteh vršil še en sestanek, na katerem bi bile zastopane vse južnovzhodne države.

V torek je na zborovanju, ki ga je sklical londonski župan, govoril

angleški ministrski predsednik Chamberlain o angleški vojni politiki.

V govoru je naglašal, da je vse delo Anglije usmerjeno k izvojevanju zmage. Francija in Anglija imata veliko nadmoč na morju, pomagali bosta Finski, ki se hrabro bori za svojo svobodo, v zelo prijateljskih stikih sta s Turčijo, ki jo je zdaj zadela strašna potresna nesreča. Turčiji da bosta zdaj v nesreči pomagali. Chamberlain je dalje naglašal, da bo zveza med Francijo in Anglijo še poglobljena. Govoril je tudi o potrebi omejitve med vojno in na koncu naslovil svoje besede na nemški narod, češ da Anglija in Francija nimata maščevalnih namenov, pač pa se bosta do konca borili za pravično ureditev vprašanj, kar odobrava ves prosvetljen svet. Zaključil je svoj govor z besedami: Ob začetku novega leta gledamo v bodočnost z nezlomljivim zaupanjem v moč naše ga orožja in pravilnost naše poti.

Finci se proti sovjetom izredno hrabro borijo.

Pri Raati so finske čete izvojevale že tretjo večjo zmago nad sovjetsko vojsko.

Kakor trde poročila, je bil finski napad tako silen, da je ugonobil sovjetsko divizijo na tem odseku, ki je štela 15.000 do 18.000 mož. 2000 mož je bilo ujetih, vse drugo pa je bilo pobito ali pa razpršeno. Finci so dobili tudi velikanski plen.

Pretekli teden je odstopil angleški minister za vojsko Hore Belisha in je

ministrstvo za vojsko prevzel Oliver Stanley.

ki je bil doslej minister za trgovino. Vzrok odstopa Horeja Belisha ni znan. Bo pa najbrž bolj oseben, ker vodilni možje Anglije splošno naglašajo, da se s to spremembo v vladi ni zunanja politika Anglije prav nič spremenila. Po mnenju francoskih politikov ima angleška politika tako z Belisho kakor Stanleyjem en sam smoter: končno zmago.

Zadnja francoska in nemška vojna poročila kakor običajno

ne javljajo posebnih dogodkov z zapadnega bojišča.

Bile so le izvidniške akcije. Med trgovinskimi ladjami ni več toliko žrtev zaradi min, kakor jih je bilo pred tedni. Kakor poročajo iz Londona, so angleške vojne ladje med Rokavskim prelivom in Atlantskim morjem potopile neko nemško podmornico.

Iz Čungkinga javljajo, da se je novo leto začelo

v znaku zmage kitajskih čet nad japonskimi v pokrajini Šansiju.

Kitaicem se je po štiridnevni bitki posrečilo uničiti v okolici Čangceja neko japonsko kolono ob železniški progi Kanton—Hankov.

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

GOVED. V ljubljanski okolici so se trgovali za kg žive teže: voli I. po 6 do 6.50, II. po 5 do 5.50, III. po 4 do 4.50, telce po 5 do 6.50, krave po 2 do 4.50, teleta po 6 do 7 din; v Konjicah: voli II. po 5 do 6, III. po 4, telce II. po 5, III. po 4.50, krave I. po 4.50, II. po 4, teleta po 5 do 6 din.

SVINJE. Za kg žive teže so se trgovali v ljubljanski okolici: špeharji po 10.50 do 11, pršutarji po 9 do 8.50, v Konjicah: špeharji po 10, pršutarji po 7 do 8, v Murski Soboti: pršutarji po 8, v Kranju: špeharji po 11.75, pršutarji po 10 do 11 din.

VOLNA. V ljubljanski okolici neoprana 20, oprana 40, v Kranju: neoprana 26 do 28, oprana 36 do 40 din kg.

KROMPIR. V ljubljanski okolici do 200, v Kranju 150, v Litiji 125 din za 100 kg.

KRMA. V ljubljanski okolici: seno do 100, slama 35, na Jesenicah: seno 90, slama 50, v Kranju: seno 125, slama 75, v Konjicah: seno 60, slama 50 din za 100 kg.

SIROVE KOŽE. V ljubljanski okolici: goveje 12, telečje 16, svinjske 10, v Konjicah: goveje 11, telečje 14, svinjske 7 do 8 din kg.

SIROVO MASLO. V ljubljanski okolici 28 do 40, v Konjicah 41 din za kg.

FIZOL. V ljubljanski okolici do 800, v Konjicah 700 din za 100 kg.

Sejmi

17. januarja: Cerklje pri Kranju, Kapela pri Brežicah, Kostanjevica ob Krki, Petrovča, Slov. Bistrica, Sv. Peter pri Ljutomeru, Unec, Videm (Dobropolje), Železniki;

20. januarja: Beltinci, Kočevje, Sv. Lenart v Slov. gorah;

21. januarja: Gradec v Beli krajini, Teharje, Videm ob Savi; Višnja gora;

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili 9. t. m. v devizah (prve številke pomenijo službene tečaje, druge v oklepajih pa tečaje na svobodnem tržišču):

1 angleški funt za 173.65 do 176.85 (za 214.57 do 217.77) din;

100 francoskih frankov za 98.15 do 100.48 (za 121.33 do 123.63) din;

1 ameriški dolar za 44.24 do 44.84 (za 54.80 do 55.20) din;
 1 holandski goldinar za 23.56 do 23.94 (za 29.11 do 29.49) din;
 1 belgijski belgo za 7.40 do 7.52 (za 9.14 do 9.26) din.
 Nemške klirinške marke so bile po 14.80. Vojna škoda se je trgovala v Beogradu po 424.50 do 427 din.

Drobne vesti

— Novo uvedena državna trošarina na alkoholne pijače, ki se je začela pobirati po novem letu, zbuja predvsem skrb kmetov zaradi žganja, od katerega ho moral mešetar ali nakupovalec plačati 10 din na liter. Po novo uvedeni trošarini bo spet oškodovan kmet, kateremu se bodo nakupovalci izgovarjali na visoko trošarino in bo tako kmet primoran dati svoj pridelek malone zastonj.

— Posvet za izenačenje prodajnih cen pšenice, koruze, kruha in moke za vso državo je bil te dni v kabinetu pravosodnega ministra dr. Markovića. Posveta so se udeležili poleg dr. Markovića še prometni minister Bešlić, predstavniki ministrstev za trgovino in industrijo ter za socialno politiko in narodno zdravje. Razen teh še zastopniki Privilegirane izvozne družbe in Združenja mlinске industrije. Razgovarjali so se o tem, na kakšen način naj bi se izvršil predlog, da se cene glavnih živil izenačijo za vso državo. Glavna ovira je pri tem strošek za prevoz žita in moke po železnici. Prav to je bilo doslej krivo, da so najceneje živeli bogati žitorodni kraji, najslabše pa ubožnejši kraji, kjer sta turščica in pšenica glavni hranili. Dogajalo se je, da so v najbolj oddaljenih krajih plačevali metrski stot pšenice za 100 din dražje kakor pa v Vojvodini. Treba bo dobiti neki denarni vir, s katerim bi se poravnale razlike v cenah, kakor je to na primer zdaj že pri cementu, sladkorju, bencinu in monopolskih predmetih. Udeleženci posveta so si bili edini v tem, da je treba siromašnejšim krajem pomagati. Zato se bodo posvetovanja za rešitev tega vprašanja nadaljevala po pravoslavnih božičnih praznikih.

— Koliko plača Slovenija preveč za vojvodinsko pšenico. Po razpravi inž. Prezlja posnemamo, da Slovenija plača na leto 80 milijonov več za žito zaradi Prizada in njegove žitne politike. Če bi Prizad ne vzdrževal s posredovanjem tako visokih cen pšenici, bi Slovenija lahko kupovala cenejše žito na svetov-

nih tržiščih. Prizad ni bil ustanovljen zato, da bi držal cene domače pšenice nad svetovnimi cenami, temveč da bi deloval za izboljšanje kakovosti žitaric, ki se izvažajo. Poraba pšenice v vsej državi znaša na leto povprečno 80.000 vagonov, in če plačamo za metrski stot pšenice 70 din več, kakor znaša povprečna svetovna cena, so rabniki v državi obremenjeni s posebnim »pšeničnim davkom« na leto za 560 milijonov dinarjev. Ta denar pa gre v žep žitnih bogatinov. V Sloveniji znaša na leto žitni primanjkljaj 10.000 vagonov. Zanimivo je, da je naš kmet lani pomladi kupoval pšenico po 230 din metrski stot, avgusta jo je pa prodal po 130. Slovenija bi lahko pridelovala več pšenice, zato bi pa bilo treba porabiti mnogo več umetnih gnojil kakor doslej. Zanimivo je, da od 10.000 vagonov umetnih gnojil porabimo doma samo 200 vagonov, ostanek pa izvažamo. Če bi rabili umetna gnojila za povečanje pridelka pšenice, bi imeli tudi pri sedanjih cenah še vedno dobiček. Potrebno bi pa tudi bilo, da bi si naša večja mesta zeradila žitne silose. V Ljubljani porabimo na mesec okrog 250 vagonov pšenice. Mestne uprave naj bi takoj po žetvi nakupile primerne količine pšenice za vse leto.

Novice

• Lepo obiskan posvet nacionalistov v Križevcih. Pred dnevi so se sestali v Križevcih pri Ljutomeru v Kosijevih prostorih člani širšega odbora organizacije Jugoslovenske nacionalne stranke za ljutomerski srez. Kljub veliki zimi je sestanku prisostvovalo lepo število zastopnikov krajevnih organizacij. Sejo je vodil predsednik sreske organizacije bivši banski svetovalec in župan g. Fran Skuhala, ki je toplo pozdravil zastopnike iz vseh občin in poročal o organizacijskih zadevah. Nato je poročal o notranjem in zunanjem političnem položaju podpredsednik banovinske organizacije bivši poslanec g. Milan Mravlje. Obe poročili so vzeli navzočni z odobravanjem na znanje s sklepom, da v novem letu poživijo delo okoli organizacije stranke. V tem smislu je poleg predsednika podal nekaj navodil tudi narodni poslanec g. Avgust Lukačič.

• Uredba o odpisu davčnih zaostankov in kazni. V »Službenih novinah« je bila objav-

ljena uredba, ki pooblašča finančnega ministra, da lahko odpise davčnimavezancem na podlagi posebnih prošelj zaostanke na račun davkov, taks in kazni za davčne in takšne prestopke v l. 1937., če se izkaže, da bi izterjatev teh zaostankov pomenila gospodarsko ugonobitev dolžnikov. Prošnje za odpis zaostankov, odnosno kazni, je treba vložiti v treh mesecih od dne objave uredbe. Ker je bila uredba objavljena decembra, je torej čas še dobra dva meseca.

• Odkup nemškega denarja. Iz bančnega in valutnega oddelka finančnega ministrstva sporočajo: Mnogi naši državljani se obračajo na ta oddelek, da bi posredoval pri pooblaščenih zavodih ali menjalnicah da bi jim odkupili nemške marke v papirju ali bankovcih, ki so jih orinesli iz Nemčije. Omenjeni oddelek finančnega ministrstva obvešča zanimance, da sta izvoz in uvoz napirnatih nemških mark iz Nemčije prepovedana. Potniki lahko vzamejo iz Nemčije največ 10 mark v kovancih in toliko tudi lahko nosijo s seboj denarja v Nemčijo. Izvzeti so samo naši sezonski delavci, ki lahko vzamejo na povratku iz Nemčije s seboj največ 10 nemških mark v kovancih ali bankovcih, ne pa v kosih po 10 nemških mark. Za odkup teh mark od sezonskih delavcev sta pooblaščen podružnici »Putnika« na Jesenicah in v Mariboru, ki plačujeta nemške marke v bankovcih ali kovancih po 13.30 din.

• Ne verjemite vsake neumnosti. Ponekod se širijo vesti, da bodo oblastva pobrala ves papirnati denar, ga žigosala in vzela 30 odstotkov. To je seveda nesmisel. Prav bi bilo, da bi oblastva posvetila malo več pozornosti takšnim vznemirjevalcem, in jih trdo prijel.

• Poseben tobak za pipe. S 4. t. m. je uprava državnih monopolov dala v prodajo poseben tobak za pipe pod imenom »Ekstra duvan za lulu«. Prodajajo ga v pločevinastih škaticah po 50 gramov in za 15 din. Čeprav pri nas malo kade tobak za pipe, se je uprava državnih monopolov v svojem prizadevanju, da bi zadovoljila vse kadilce, odločila, da začne predelovati in prodajati tudi tak tobak.

• Vprašanje novih poselskih knjižic in legitimacij zbuja med mnogimi, zlasti kmečkimi hlapci, deklarirani v viničarji resno skrb, ker ni denarja za fotografije in nabavo potrebnih izkaznic s kolki. Marsikateri hlapec in dekla morata porabiti za preskrbo potrebnih izkaznic ves mesečni zaslužek, kar je glede na zdajšnje slabe čase zelo obremenilno.

Paul Keller

9

DOM Roman z gora

Poslovenil B. R.

»Bukovnik! Herman! Kaj je s tabo? Kaj si storil?»

Bukovnik pa je imel že vse steklene oči in je samo strahotno hropel.

Odpel mu je suknjič, telovnik, raztrgal srajco in videl, kako curlja kri iz mnogih drobnih ran. Potem je vzel čist robec in mu ga potisnil na rane.

Nato ga je pobral in ga z vso težavo prinesel do ceste. Tam ga je položil na sneg in privlekel sani. Nanje je dvignil ranjenega in ga počasi, oprezno odpeljal proti Bukovnikovi hiši. Pes je s sklonjeno glavo stopal zraven njega po svetlem snegu.

Tam na vasi so peli hlapci.

»Jutri, oh, jutri pa pojdemo stran, Svet je pred nami odprt na stečaj. Dekle, oh, dekle, solze so zama, bog ve, če pridemo kdaj še nazaj...«

Matija Bernik je prislulnil in dejal sam pri sebi:

»Seveda, jutri je selitveni dan.«

Popoldne se je Bukovnik še enkrat zavedel.

»Bukovnik, za boga, skesajte se svojih grehov!«

In duhovnik, ki je stal ob postelji, mu je potisnil svoj križ.

Bukovnik se je srepo zastrmel vanj, potem se mu je spačil obraz kakor na jok. Poskusil je poljubiti križ. Toda pri tem je spet izgubil zavest.

»Po tem svetem maziljenju in po svoji dobrotljivi usmiljenosti naj ti bog odpusti.«

Okoli štirih je Herman Bukovnik izdihnil.

Ob oknu sta slonela gospa Ana in Henrik tesno objeta. Zimski mrak je ležal nad poljanami in nad zasneženim gozdom je blede zahajalo solnce, daljno solnce, ki nam je pa vendar dosti bližje kakor duše dragih, ki so nas zapustile. Z negibnim obrazom je strmel gospa Ana v rumeni lesket. Kmalu pojde tudi ona na takšno dolgo pot in fant, ki ga je tako ljubila, bo ostal sam, brez staršev, brez doma. Čez mnogo let, ko bo tudi njegova usoda dopolnjena, ga bo spet videla.

To so ure, ko v njih bog govori s človekom, on, ki ima tolažbo in mir za žalostne, ko jim svet vzame tolažbo in mir.

Po vasi se je raznesla novica: »Bukovnik se je ustrelil! Vest mu ni dala miru!«

Bernik je obljubil, da bo poskrbel za pogrebce. Drugače so kmete zmerom nosili kmetje na poslednji poti. Toda prvi kmet, ki ga je Bernik prosil, je dejal, da ne utegne, drugi pa, da je bolan. Tedaj je Bernik pred vrati pljunil, se peljal v mesto in naročil mrtvaški voz s pogrebci vred. To je stalo dosti denarja, toda voz je vsaj točno prišel.

»Denar je dobra reč,« je dejal sam pri sebi cunjar. »Navadno je zanesljivejši kakor ljubezen do bližnjega.«

Petega januarja je bil pogreb. Sto in sto ljudi je prišlo na pokopališče. Duhovnik je

zmolil navadne molitve. Potem bi bil moral priti govor na vrsto. Vsi ljudje so pričakovali, kaj bo župnik povedal. Ta pa je samo rekel:

»Zmolimo za umrlega in za vse tiste, ki tu spe, še en očenaš!«

In niti besede več. Kmalu po očenašu je duhovnik šel. Niti za »krščanski pogreb« se ni zahvalil. Matija ga je prosil, naj samo grob blagoslovi, drugo naj pa pusti. Ljudje bodo prišli na pogreb samo iz radovednosti, ne iz sočutja, za radovednost se pa ni vredno zahvaljevati.

Udeleženci pogreba so bili močno razočarani. Moški so se hoteli vsaj malo odškodovati in so šli potem v gostilno.

Tam je bilo dosti pogrebnih govorov za rajnim Bukovnikom.

Na Bukovnikovem domu se je zbrala majhna družba in se posvetovala o bodočnosti. Bili so gospa Ana, Henrik, Rogelj, stari učitelj in Matija Bernik.

Tudi cunjar je imel kratek nagrobni govor.

»Henrik,« je rekel, »če ti bo kdo dejal, da se je tvoj oče sam ustrelil, mu odgovori: »Da, ustrelil, toda če je to nalašč napravil ali pa se je ponesrečil, ve le bog sam. Če pa bo kdo rekel, da je tvoj oče sam zažgal, mu pljuni v obraz, ker je to najgrša laž na svetu. Kdo je v resnici zažgal, se bo že izkazalo. In zdajle rečem še tole: Bukovnikov dom bo imel Henrik. Ne bodo ga prodali!«

Gospa Ana je otožno pogledala cunjarja. »Prodati bo treba dom. Berce je odpo-

Zelo slabo živi večina viničarjev, ki nimajo nobenih dohodkov in zdaj naj zmorejo še ta nova bremena. Umetno bi bilo, da se v tem pogledu obremene vsaj delno tudi delodajalci.

* **Najstarejši slovenski gasilec umrl.** Pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah je umrl 84letni posestnik Anton Muhič. Rajnki je bil najstarejši slovenski gasilec 65 let je sodeloval v gasilstvu. Pokojnik je bil znan po vseh Slovenskih goricah kot požrtvovalen gasilec. Pomagal je pri 60 požarih. Ponesrečil se ni nikdar. Za svoje zasluge na gasilstvem in človekoljubnem področju je bil odlikovan z redom sv. Save, III. stopnje. Časten mu spomin.

* **Zaradi pomanjkanja bencina.** V Cvetkovcih v občini Sv. Lenartu pri Veliki Nedelji je kočarjeva žena Neža Rižnarjeva rodila zdravo dete. Ker je mlada mati zelo krvavela, je njen mož Jakob na nasvet babice Marije Sebrakove šel v Ormož, da bi dobil zdravnika, ki naj bi prišel pomagat. Tri zdravnike je prosil, naj pomagajo njegovi ženi, toda zdravniki niso imeli bencina, da bi se lahko s svojimi avtomobili takoj odpravili v Cvetkovce. Četudi bi bili to radi storili Jakob Rižnar je šel nato še k banovinskemu zdravniku pri Sv. Mariji pri Ptuj. Tukaj je izvedel, da je banovinski zdravnik bolan. Naposled pa je v Ormožu vendarle našel zdravnika, ki je dobil bencin, da se je lahko odpeljal v Cvetkovce. Toda pomoč je prišla žal prepozno. Rižnarjeva je umrla za posledicami izkrvavitve.

* **Dvojčica je rodila trojčke.** Med božičnimi prazniki je rodila 38letna Terezija Krapčeva iz Strahovinca blizu Čakovca trojčke: dva dečka in deklico. Vsi trije otroci so zdravi. Lani je rodila Krapčeva dvojčka, ki sta tudi živa. Že prej je imela dva otroka, tako jih ima zdaj sedem. Zanimivo je, da se je tudi sama rodila kot dvojčica.

* **Po ledu čez Muro.** V velikem ovinku Mure pri Razkrižju in na nekaterih mestih proti Spodnjem Medmuriu je Mura pokrita z debelo ledeno ploščo. Plošča je tako debela, da hodijo po njej ljudje brez skrbi čez Muro. Zaradi debele ledene plošče je zdaj preko Mure ustavljen ves tovarni promet, ker brodi ne morejo voziti. Ko so te dni sekali led, so ugotovili, da je v ovinkih Mura zamrznila skoro do dna. Ker se je prostor med ledeno ploščo in dnem zamašil s snežjem, je ustavljen tok vode, ki na bo pretekal

dal svojih 10.000 goldinarjev, Milnar pa 2500. Na zadno hipoteko nam nihče niti krajcarja ne bo več dal.

Bernik je odmahnil z roko. »Pustite me, na govorim, gospa Bukovnikova. Koliko je dolga?»

»55.000 goldinarjev.«

»Tako? In vse skupaj jih je vredno najmanj 75.000! Najmanj!«

»Zdaj ne. Zdaj kmetije nimajo cene. In pri nas ni ne živine, ne orodja ne skednjev in hlevov. Kdo ve, ali bomo mogli vse plačati, če prodamo hišo in dobimo še zavarovalnino.«

Bolna vdova je položila roke na mizo. Matija Bernik pa je jezno odvrnil:

»Pravite, da kmetije zdaj nimajo cene! Prav! Ampak obupati ne bomo, to bi bilo žalostno. Bom kar povedal! Potrebni denar bom jaz posodil!«

»Odkod pa?«

»Od kod? Od svojega! Sam bom posodil! 15.000 goldinarjev!«

Začudeno so ga vsi pogledali, kakor ne bi bili razumeli njegovih besed.

»Kdo bo na vam posodil?«

»Meni nihče. Sam imam toliko genarja.«

»Ne norčujte se iz nesrečnih ljudi, Matija,« ga je opomnil stari učitelj. Gospa Ana in Henrik sta strmela v tla. Samo Rogelj se je muzal. Potem je spet začel Bernik:

»Najprej vam moram vsem povedati majhno zgodbo. Časih nanese v življenju, da se primeri kaj čudnega. Torej, nekega lepega dne — šest let je že tega — sem sedel pri fužini v gostilni. Pa pride tja tudi Berce.

slej moral dvigniti ledeno ploščo ali pa se bo spustila voda preko ledu.

* **Dve smrtni nesreči.** V Litiji se je pri padcu s hleva hudo ponesrečil 38letni hlapec Pavle Koprivnikar, uslužben pri gostilničarju in mesarju Lintnerju. Reševalci iz Ljubljane so prišli ponj in ga peljali v bolnišnico. Nesrečnik pa je umrl, preden so ga izročili v bolniško oskrbo. — Žrtev usodnega nesporazuma je postal 28letni delavec Jakob Potočnik iz Zaloga pri Železnikih. Nič hudega sluteč je sedel v neki gostilni v Korkri pri Kranju, pa je na lepem nekdo navalil s sekuro nadenj in ga udaril po glavi. Potočnika so takoj prepeljali v splošno bolnišnico, kjer pa je kmalu umrl.

* **Smrt pod vlakom.** Vlak iz Kamnika proti Ljubljani je te dni med Jaršami in Grobljami povozil priljubljenega predelavca v Kocjančičevi tvornici na Viru g. Komarja iz Domžal. Kako se je zgodila nesreča, ne ve nihče. Tudi se ne ve, ali ni šel nesrečnež morda sam pod vlak. Ker je imel pokojni pri Kocjančiču dobro službo, je skoraj izključeno, da bi šel prostovoljno v smrt. Pokojniku bodi lahka zemlja, žalujočim naše iskreno sožalje!

* **Smrtna nesreča visokošolca.** Nedavno je visokošolec Milan Gostiša v Šiški po nesreči zadel v vlak. Lokomotiva je Gostiša odbila v stran, da je padel in obležal nezavesten. Zdravniki v bolnišnici so ugotovili zlom lobanje, menili pa so, da si bo Gostiša še opomogel. Toda vsa skrb zdravnikov ga ni rešila in je ponesrečenec čez nekaj dni umrl. Pokojni Milan Gostiša je bil prijaznega značaja in sološno priljubljen. Pred nekaj leti je bil eden izmed naših najboljših planinskih plezalcev. Blag mu spomin!

* **V tvornici bakra je gorelo.** V tvornici bakra Zugmayer in Gruber v Zgornji Bistrici je nastal ogenj, ki je zajel transmisijo in vso zgradbo za toplo valjanje. Slovenjebistriški gasilec in delavec podčrta se je posrečilo, da so omejili požar in odstranili večjo nevarnost. Zanimivo je, da je nastal ogenj zaradi tega, ker so ob hudem mrazu zamrzle hladilne naprave. Stroj je postal vroč, iskre pa so zanetile gonilni jermen.

* **Domačija žrtev plamenov.** V Kalšah na Pohorju je zgorela domačija posestnika Ivana Arbajterja. Zgoreli so tudi poljski pridelki.

* **Smrtna žrtev prometne nesreče.** Te dni se je padel 40letni posestnik Vladimir Kačur

Takrat sva se še dobro razumela, kajti cunjar zve po svetu marsikaj, česar drugi ne vedo. No, kakor sem rekel, sedel je k meni. Na mizi je bil kozarec za kockanje. »Pa vrziva!« je rekel in vrgel sedemnajst oces. Ker se nisem maral osmešiti, sem vrgel še jaz in dobil šestnajst oces. Plačal sem deset krajcarjev. »Se enkrat!«, je dejal Berce in vrgel trinajst. Meni je prišlo le sedem in spet je šlo deset krajcarjev. To je bilo Bercetu všeč in igrala sva še naprej, dokler me ni obral za cel goldinar. »Veš kaj, Bernik,« mi je rekel, »poskusi za goldinar, da boš dobil vse nazaj ali pa še nekaj izgubil. Kamor je šlo tebe, naj gre še krava.« — »Pa naj bo!« in vrgel sem. Dobil se osemnajst, on pa samo šestnajst. Potem sva igrala tako dolgo, da sem ga obral za tri goldinarje. Tedaj se je ujezil, vzel kučmo in šel. Jaz sem bil seveda vesel. Naročil sem si pičenko in polič vina, pa še psu kosti iz kuhinje. Ko sem se peljal skozi mesto, že precej dobre volje, sem videl na nekem zidu velik lepak za loterijo. Srečka je stala dva goldinarja. Toliko časa sem letak prebiral, da sem ga znal na pamet. In ker nisem bil čisto trezen, sem šel in kupil srečko. Ko sem prišel iz trgovine, me je pes tako pogledal, kakor bi mi bil hotel reči: »Tepec, za ta denar bi bila lahko oba pet dni sita!« Da bi imel od dobička vsaj nekaj koristnega, sem s tistimi krajcarji, ki so še ostali, kupil Liziki punčko. No, in? Čez tri tedne sem dobil na svojo srečko 15.000 goldinarjev, tretji glavni dobiček!

»Bernik, saj ni mogoče!«

»Ali je res, Matija?«

Vsi so bili razburjeni.

od Sv. Krištofa pri Laškem z enovpreznim vozom po cesti Konj pa se je nenadno splašil in zdirjal. Kačur je padel pod voz, pri čemer mu je šlo kolo čez glavo in mu zdrobilo lobanjo. Ponesrečenca so prepeljali v celisko bolnišnico, kjer je izdihnil.

* **Smrt v mlaki.** V Gerlincih se je pripetila te dni velika nesreča 60letna posestnica Marija Mihelčičeva je šla mimo neke mlake, pa jo je napadla božjast. Pri padcu je zdrsnila po bregu v mlako, led se je vdal in nesrečnica je utonila.

* **Požar sredi Celja.** Nedavno zvečer je nastal na podstrešju stavbe trgovca Franca Ocvirka za Kresijo v Celju ogenj, ki se je hitro razširil v sobo in kuhinjo postrežnice Marije Ropotarjeve. Goreti je začelo zaradi tega, ker je delavec, ki ga je nadel hišni lastnik, da bi mu odtajal v stranišču zamrzlo vodovodno cev, postavil tam pečico in vanjo natlačil oblanice. V pečici je gorelo vso noč in še dan nato. Popoldne pa se je vnelo tramovje in nastal je požar, ki bi bil kmalu usoden za hišo, če ga ne bi bili gasilci že takoj v začetku zadušili. Ropotarjevi je ogenj uničil vse pohištvo, obleko in perilo, razen tega pa ji je zgorelo tudi nekaj prihranjenega denarja. Precej škode trpi tudi čevljar Berglez, ki mu je voda pritekla skozi strop in poškodovala pohištvo.

* **Zaradi širjenja neresničnih vesti.** Pred velikim senatom v Mariboru se je zagovarjal 29letni delavec Jakob Judt iz Cervente v Banatu. Mož je v Mariboru razširjal razburiljive in neresnične vesti. Zaradi tega je bil obtožen po zakonu o zaščiti države in je bil obsojen na eno leto in pol robije in na tri leta izgube častnih državljanskih pravic.

* **V božični noči je zažgala.** Posestniku Mihaelu Mutniku na Dolgem brdu je na božično noč zgorelo gospodarsko poslopje z vsemi zalogami in kmetijskimi stroji. Škoda je velika. Orožniki so prijeli neko 70letno žensko zaradi suma požiga. Ženska je svojo krivdo priznala.

* **Ni umrl kot žrtev uboja.** Nedavno so listi poročali, da je v Mozirju umrl kot žrtev uboja 38letni Franc Babin. Zdravniška komisija pa je pri raztelesenju pokojnikovega trupla ugotovila, da je Babina zadela srčna kap kot posledica preobilo zaužitega alkohola. Njegovo telo je bilo zavoljo stalnega prekomernega uživanja alkoholnih pijač že čisto uničeno. Tudi usodno noč je bil pokojnik pripravljen in je v gostilni grozil vsem

Bernik se je nasmehnil.

»Res je. In do zadnjega krajcarja vse so mi plačali. Toda po denar nisem šel v sosedno vas. V Gradec sem se peljal ponj, da mi nihče ničesar zvedel.«

»Saj ne moremo verjeti!«

»Kaj ne morete verjeti? Da dobi kdo denar v loteriji in še toliko? To se včasih zgodi. In da dobi tisti, ki potrebuje, tudi nanese. Jaz sem za ta denar kupil državne papirje. Štiriodstotne. Dajali so mi 500 goldinarjev obresti na leto. Ves ta denar sem prihranil. To je spet tri tisočake in pol. Nikomur nisem o tem črnil niti besedice. Še moja sestra ne ve in Lizika tudi ne.«

»Toda — zakaj — zakaj ste tako trdovratno molčali?«

Bernik je zamišljeno pogledal predse.

»Zakaj? Saj ste že kdaj brali, kako so o kakšnem človeku mislili, da je reven kakor cerkvena miš, pa je bil v resnici bogatin. Pri marsikomu, ki je bil berač, so našli po smrti med cunjami peharje srebra in zlata. So takšni ljudje, ki jih najbolj veselijo, če lahko svet za nos vlečejo. Tudi pri meni je bilo tako. Samo prepozno je prišel denar. Prej bi ga bil moral dobiti, vsaj deset let prej, ko sem bil še mlajši. Takrat bi ga bil potreboval —«

Vsi so ga gledali in ga niso razumeli. Samo gospa Ana je uprla oči v tla.

Bernik pa se je spet posilil, da je govoril kolikor je mogel veselo.

»Da, in za cunjarja se ne spodobi, da bi bil bogat. Kar nerodno mi je bilo. Hotel sem ostati cunjar. Všeč mi je bilo, da sem lahko

prisotnim z nožem. Zato sta mu brata Solarja poskušala nož vzeti. Pri tem sta mu prizadejala dva udarca z lato in ga lažje pokodovala. Vendar bi bil pokojni v nekaj dneh spet zdrav, če bi ga ne bila zadela srčna kap.

* **Stroga kazen zaradi noža.** Mali kazenski senat v Ljubljani je uvedel strožje kazni za junake noža. Te dni se je zagovarjal pred senatom v Nemčiji rojeni delavec Viktor Presekar, pristojen v Trojane, ker je med gostilniškim prepirom v St. Gotardu navalil z žepnim nožem na gostilničarja Stanka Novaka, ki je skušal besne fante pomiriti. Z nožem mu je hudo prerezal levico v podlehiti, drugo hudo rano pa mu je zadal na desni nadlehti. Novak bo trajno hrom na levico. Junak noža se je pred sodniki izgovarjal na popolno pijanost in da je bil izžvan. Bil je obsojen na eno leto in dva meseca zatočenja. Po daljšem premišljevanju je naposled javil sodnikom, da kazen sprejme. Zatočenje je nekoliko milejša kazen od robije in strožja od strogega zapora.

* **Nevarna vlomilska družba pred sodniki.** Svoječas je bil izvršen drzen vlom v znano Kindlovo zlatarno v Ptuj. Vlomilci so odnesli razne dragocenosti v vrednosti okoli 100.000 din. Kakšnih 10 dni pozneje pa se je posrečilo mariborski policiji zajeti 33letnega ključavničarja Franca Lebeničnika. V teku preiskave se je pokazalo, da je imel Lebeničnik razne pomagace. Te dni se je moral Lebeničnik zaradi tega vloma in pa zaradi vloma v prodajalno trgovca Kaca v Zgornji Bistrici zagovarjati pred malim kazenskim senatom. Soobtoženi so bili še 38letni Jakob Pijavec, 33letni Karel Glabočnik, 38letni Henrik Marko, 46letni Franc Jus in 47letna Marija Širovnikova, ki so bili obtoženi zaradi potuže Mali kazenski senat je obsodil Franca Lebeničnika na štiri leta robije ter na štiriletno izgubo častnih državljanov pravic, Jakoba Pijavca na 20 dni zapora, Karla Glabočnika na štiri mesece strogega zapora in 300 din globe, Karla Marka na štiri mesece strogega zapora in na 300 din globe, Franca Jusa na dva meseca strogega zapora in 120 din globe, Marijo Širovnikovo pa na dva meseca strogega zapora in 120 din globe.

* **Bivši ruski ujetnik žrtev ubijalca.** V naših krajih je ostalo še nekaj ruskih vojakov izza svetovne vojne. Eden izmed njih je bil tudi Ivan Seiti. Po končani vojni se je

vdinjal v mariborski okolici in je služil za hlapca pri raznih posestnikih. Bil je nekje iz azijskega dela Rusije doma in mongolskega pokolenja. Nikoli ni govoril o svoji domovini in o domačih razmerah. Povedal je samo svoje ime, ki ga je imel napisanega tudi v svoji delavski knjižici. Tako je živel 20 let čisto za sebe. Njegovi gospodarji so ga zelo radi imeli, ker je bil zelo priden in razumen za vsako delo. Pred dvema letoma je prišel v Kamnico za hlapca h gostilničarju Pavešiču. Med božičnimi prazniki pa ga je zanesla nesreča na neko veselico, na kateri se je zaradi malenkosti spril z domačimi fanti. Eden izmed sirovežev ga je nato počakal na cesti in ga udaril s kamnom po glavi. Razbil mu je lobanjo. Siromaka so prepeljali v mariborsko bolnišnico, kjer je pa umrl.

* **Smrtna žrtev pijanega siroveža.** V ljubljansko bolnišnico so pripeljali 62-letnega občinskega stražarja Roka Kralja iz Tržiča, ki je imel prebito lobanjo in več drugih poškodb. Kralj je opravljal v nedeljo službo nočnega stražarja in je v neki gostilni pozno ponoči napovedal policijsko uro. Pri tem se je z gosti zapletel v prepir. Med prerekanjem je neki sirovež starega moža pograbil in ga z vso silo treščil po stopnicah, držečih v klet, kjer je Kralj pred vrati obležal. Kralja so zdravniki v bolnišnici pregledali in sprevideli, da je vsaka pomoč zaman. Na nasvet zdravnikov so smrtno nevarno poškodovanega moža odpeljali z avtom nazaj na njegov dom v Tržiču, kjer je kmalu umrl.

* **Drzen rop.** V Raztožnem pri Mirniku v zapadnih Brdih so zakrinkani roparji vdrli ponoči v hišo posestnika Franca Sirka in zahtevali denar. Prestrašeni mož jim je namesto denarja ponudil kravo, ki je pa rokavnjači niso hoteli vzeti. Moral jim je izročiti ključ, nato pa so preiskali vse kote in odnesli 900 lir denarja. — V Kodermačih ob Idriji so vdrli najbrž isti zločinci v neko hišo in tudi kričali na gospodarja, naj jim izroči denar. Možja je tako prevzelo, da je omedlel in padel na tla. Roparji so ga pričeli brcati z nogami. Ker se pa ni več ganil in ni dal znakov življenja, so se preplašili in zbežali.

* **Žrtev fantovskega pretepa.** Zagorje pri Kozjem je znana božja pot. Na minuli sveti večer se je med polnočnico vnel zunaj pred cerkvijo med fanti prepir, med katerim je eden izmed fantov zabodel z nožem 26letnega

tesarskega pomočnika iz Zagorij Ernesta Pirca v srce, nato mu je pa prerezal še vrat. Pirc se je na mestu zgrudil mrtev. Silno kričanje, ki so ga dvignili fantje zunaj, je priklinalo iz cerkve mnogo ljudi. Ubijalec je sam šel na orožniško postajo v Kozjem, kjer je javil svoje dejanje orožnikom, ki so zve-rinskega pretepača in morilca poslali v celjske zapore.

* **Roparski napad na 72letnega starčka.** Posestnik Rebolj Jože iz Vodice pri Kamniku se je te dni napotil na sejem v Mengeš z namenom, da tam kupi vola. S seboj je vzel 3.500 din gotovine. Ogledoval si je živino po sejmu, kupil pa le ni nič, ker se mu je živina zdela predraga. Popoldne se je napotil domov brez vola. Na sejmu v Mengšu je moral biti tudi nekdo, ki je Rebolja dobro poznal in vedel, da ne hodi na sejem s praznim žepom. Najbrž ga je po sejmu zasledoval in tako tudi zanesljivo vedel, da Rebolj ni ničesar kupil. Ta neznanec je potem Rebolja pričakal v gozdu med Vodiciami in Žetami in ga s topim predmetom udaril po obrazu. Mož se je opotekel in padel, ni se pa onezavestil. Tako je prav dobro videl, kakšen je bil njegov napadalec. Bil je to približno 22letni fant precej šibke postave.

* **Roparji preže po cestah.** Hlapec Ivan Škerget, uslužben v Dolnji Počehovi, se je vračal iz Spodnje Kungote proti domu. Peljal se je na kolesu. Nenadno pa je skočil predenj neznan mlajši možki. Zahteval je od Ivana Škergeta, da mu prepusti kolo. Ivan Škerget se je seveda branil, da bi kar na lepem izročil kolo neznancu. Napadalec pa ni več prigovarjal. V njegovih rokah se je pojavil samokres, ki ga je naperil proti Škergetu in pristavil še grožnjo: »Kolo ali življenje.« Ta grožnja je seveda Škergeta precej prestrašila. Izročil je kolo neznancu, ki se je z njim odpeljal v smeri proti Mariboru. Ivan Škerget je prišel vesti prestrašen na policijo.

* **Rekruti, rezervisti in njih starši, pozor!** Z nestrokovnjaško izvršeno prošnjo sta izgubljena čas in denar. Zato ne nasedajte vsakomur s tako važno zadevo. Obrnite se le na koncesionirano in strokovno preizkušeno pisarno kapetana Franca Pera (Ljubljana, Majstrova ulica št. 14), ki vam pove, ali je prošnja sploh izvedljiva ali ne. Če je izvedljiva, vam za malenkosten znesek vložijo prošnjo in uredi zadevo. Ne zamujaite časa in hitite z zadevo! Za odgovor priložite znamko za 6 dinarjev.

hodil po svetu in prihajal k ljudem. To ni tako dolgočasno kakor sedenje doma. Vsak dan doživi človek kaj novega. No, in tudi živeti se da od take trgovine. Zato tudi denarja nisem potreboval. Zmerom sem si mislil, da je loterija nekaj neumnega. Zmerom dobi tisti, ki denarja ne potrebuje. Pa vendar vse skupaj ni bilo tako neumno. Zmerom, kadar me je kdo postrani pogledal in rekel sam pri sebi: »Ti reva, ti!«, sem se sam pri sebi posmejal in si mislil svoje.

Drugi so molčali. Berniku so se zasvetile oči.

»In zdaj hvalim boga, da imam denar. Zda ga lahko uporabim!«

»Bernik — saj ne morete — saj ne smete dati denarja na tako dvomljivo reč.«

»Lahko storim, kar hočem. Posodil bom denar. — pa konec besedi! Čisto lepo pojde. Berceta in Mlinarja bomo izplačali, da bo ostalo še nekaj čez 40.000 goldinarjev dolga. To je komaj dobra polovica tega, kar je posestvo vredno. Poleg zavarovalnine bo potem še ostalo 2500 goldinarjev, da bomo lahko hišo in vse drugo popravili. Če bom jaz umrl, bosta imeli sestra in Lizika še 3500 goldinarjev. To je dosti denarja. In razen tega bo tudi hipoteka niuna.«

»Bernik tako se mi zdi, kakor bi pripovedovali pravilice.« je dejal stari učitelj. »Toda misliti morate na svojega otroka!«

»Na Lizo že mislim. Saj bo vse njej ostalo. Če ne bi bil prepričan, da je denar varno naložen, ga ne bi dal. Skopuh sem postal, kar imam denar. Pa je varno.«

»Tega ne moremo surejeti, Bernik!«

»Tako — in takrat, ko so me hoteli dati v sirotišnico — takrat ste me na sprejeli! Ali mislite, da cuniar ne sme misliti na svojo čast? O, dobro sem si zapomnil, kdo mi je pomagal, da nisem od lakote umrl. In odkrito povedano, — saj ne vem, kam z denarjem. Pogosto sem si rekel, da bi prav za prav lahko kaj začel, da bi nališpal Liziko in še samega sebe. Pa sem se moral zmerom smejati, če mi je kaj takšnega prišlo na misel. Strašno neumen sem se zdel samemu sebi. In tako sem zmerom odlašal. Pusti dekle, sem si mislil. Bolje je, če misli, da je siromašno. Bolj pridna bo potem. Saj bo še vse o pravem času zvedela.«

»Še jaz se bom enkrat napil in kockal.« je dejal Rogelj. Zda je bil prvič navdušen.

Drugi pa so gledali zelo resno. Vsi so bili v hudi zadregi. Nastal je molk. Gospa Ana je prišla Bernika za roko.

»Matija, smrt mi hočete olajšati, ali ne?«

»Mama!«

»Otrok! Ana ne govori tako! Tega ne smem slišati!« je vzkliknil učitelj.

Žena pa je samo žalostno odkimala in skrla obraz v dlaneh.

Matija Bernik ni rekel niti besede. Nekaj časa je mirno sedel in obraz mu je žarel. Potem je iznenada vstal in šel iz hiše.

Na pustem dvorišču je obstal.

Nekoč, ko je bil še mlad fant, je ljubil dekle. Ni postalo njegovo. Bogat tekmeč je prišel in mu jo izpulil iz rok.

Zda je postala ona siromašna, on pa bogat. In tekmeč je pod zemljo. Toda spet ne bo njegova. Mirnejši snubec prihaja, — smrt.

O najbrž že čaka tamle na golih travnikih. Kmalu bo prišla čez razvaline in odvedla Ano v svoj tihi dom. In ljudje bodo porok peli, zvonili, potem pa se bodo smejali in pili, kakor še zdaj gostje tam čez cesto v gostilni. Matija pa bo spet zapregel svoj voziček in šel v svet pozabe iskat.

»Matija! Matija! Kje na ste?«

»Henrik! Sem pridi, Henrik!«

»Matija, ali ste bolni?«

»Nič ni, Henrik. Samo nekaj sem premišljal. Henrik, midva se ne bova razšla, kaj?«

»Da, Matija, tako sem vesel, kaj pravijo, da boste moi varuh.«

»Varuh pravijo temu na sodišču. Pri nas homo rekli da bova priatelja. Odslej mi boš pravil »ti«, Henrik, in tudi jaz bom tebi pravil »ti«, za zmerom. In nihče naju ne bo razločil.«

In segla sta si v roke.

Okoli polnoči je bilo. Pri Bukovnikovih je bilo že vse mirno. Tudi v Bercetovi gostilni so že nogasili luči. Samo iz sobe pod streho se je še svetilo. Julij Berce je še bedel.

Postelja je bila razkrita. Mrliško tiho je bilo vse v hiši in Berce je bil od ranega jutra na nogah. Pa ni legel.

Počasi je stopil k oknu. Mesec je vžlel in v njegovem bledem soju se je kopala vas. Zvonik se je razločno videl iznad streh.

Tam spodaj, čisto blizu zvonika je zdaj prvo noč ležal Herman Bukovnik! Ležal je pod zamrzo skorjo, v trdi zemlji, oblečen v tanko mrtvaško srajco in njegovi sosede na levi in desni so bili sami mrtveci.

(Dalje)

Grozote potresnega razdejanja v Turčiji

Iz Erzingjana je prispel te dni v Ankaru prvi vlak s sto osebami, ki so dobile pri potresu težke poškodbe. Po poročilih osebja, ki je spremljalo ta vlak, objavljajo turški listi nove podatke o strahotah v prizadetem ozemlju. Polkovnik Said Terkan, poveljnik erzingjanske garnizije, je izjavil, da je po njegovi cenitvi izgubilo življenje 90 odstotkov prebivalcev tega mesta. Izmed vojakov so se rešili samo tisti, ki so bili ob času potresa na prostem na straži. Doživljal je nepopisne prizore in videl, kako so številni ljudje izvršili samomor, ko so bili priče smrti svojih družin, ki jim niso mogli pomagati.

Preživeti prebivalci Erzingjana taborijo navzlic ledenemu mrazu in visokemu snegu na cestah. Naokrog je vse polno trupel. Računati je tudi s tem, da so še neštene osebe pod razvalinami žive. Izpod razvalin so rešili na primer štiri osebe, ki so zavoljo gladi jedle že zemljo. Mlad moški, ki so ga pripeljali z vlakom, se je onesvestil, ko je izve-

del, da je vsa njegova družina, devet oseb, izgubila življenje.

Inženir Uli, ki je po nesreči kot prvi došel v Erzingjan, pripoveduje: »Dospel sem v mesto 24 ur po potresu. Vsa poslopja brez izjeme so porušena, vsepovsod je gorelo. Ozračje je bilo napolnjeno s krikom in vzdihovanjem, nihče pa ni mogel pomagati. Vsi zdravniki so ležali mrtvi pod razvalinami in tisti, ki so ostali živi, so bili kakor brez pameti. Edinega vladnega uradnika, ki je ostal razen guvernerja živ, in to je bil načelnik mestnega sveta, so našli popolnoma nagega in popolnoma zmešanega, ko je blodil med razvalinami. Na žalost moram domnevati, da je večina preživelih med tem zavoljo snega in mraza tudi izgubila življenje.«

Kakor poročajo, je ob potresu izginilo vsega skupaj 12 mest in 80 vasi s površja zemlje. Potresni sunki pa se še zmerom nadaljujejo.

Nafto so pridobivali Kitajci že 1000 let pred Kristusom

Splošno je znano, da je med najvažnejšimi pogonskimi sredstvi našega časa nafta. Vrelci nafte so raztreseni malone po vsem svetu, samo da niso povsod enako močni. Ker je postala nafta z naglim razvojem avtomobilskega in zračnega prometa ena izmed najvažnejših pogonskih snovi, je razumljivo, da je posest vrelcev nafte ali vsaj vpliv na pridobivanje nafte že večkrat povzročil mednarodne spore ali celo oborožene spopade.

Izraz nafta je perzijskega izvora. V Perziji so že v pradavnih časih puhteli iz zemlje gorljivi plini. Toda najprej so začeli pridobivati nafto na Kitajskem, in sicer že leta 1.000 pred Kristusom. Kitajci so že takrat vrtali globoko v zemljo in iz nje puhteče pline so uporabljali za segrevanje imenoma je-

zera, v katerem je izhlapevala morska voda, da so tako pridobivali sol. Tudi v galiških Karpatih je kmečko ljudstvo že pred več sto leti pridobivalo nafto. Ljudje so uporabljali nafto za mazanje vozov, za razsvetlavo ali celo za zdravilo pri človeških in živalskih boleznih. V Ameriki so uporabljali že pred prihodom Evropecev v zdajšnji Pensilvaniji in Kanadi. Indijanci nafto v zdravstvene svrhe. Šele okrog leta 1850 so začeli pridobivati nafto v večjem obsegu, zlasti ko so odkrili tudi način njenega čiščenja.

Takrat je lvovski lekarnar Lukasiewicz neodvisno od ameriških poskusov prvič destiliriral v Borislavi ob vznožju Karnatov pridobljeno nafto in od tistega dne se je pričel razvoj nafte in petrolejske industrije ter ka-

mične predelave teh dveh zelo važnih sirovin. Zdaj slišimo pogosto vprašanje, kaj je prav za prav nafta. Kako je nafta nastala, se zdaj ni natančno znano. Ukrajinski znanstvenik Roman Zalozecky pojasnjuje postanek nafte tako, da je nastala v dolgih stoletjih po razkroju rastlin in živali, ki so se bile nakupčile ob obalah prastarih mori.

Povsod drugačne snubitvene navade

V mnogih krajih Evrope je snubitev še danes svojevrstna. Tako si še danes mladenka v Andaluziji (v Španiji) sama izbere svojega življenjskega tovariša. Če je našla moža, ki ji ugaja, speče velik kolač in ga pošlje izvoljencu. Če temu dekle ugaja, kolač poje. V nasprotnem primeru pa ga pošlje nazaj in dekle mora svoj kolač poslati drugemu.

V nekaterih krajih Holandske gre zaljubljenec k hiši svoje izvoljenke, potrka na vrata in vliudno poprosi za ogenj. Če je dekle zadovoljno s fantom, pride samo iz hiše, mu ponudi cigaro in mu jo tudi prižge. Plamen vžigalice ponazoruje plamen, ki je zagorel v njenih srcih. Zdaj ni nič več, kar bi oviralo poroko.

V Sardiniji meče fant za dekletom, ki ga je na tihem izvolil, kamenček. Če dekle vrže kamenček nazaj, pomeni to, da se želi z njim seznaniti in fant ve, da zdaj sme pod njeno okno kjer oneva svojo izvoljenko kot rožo brez bodic. Dekletovi znanci pa opeva-jo fanta kot leva, naposled pa privedejo fantu nevesto, in ta jo sme zdaj prvič poljubiti.

Najlažja je snubitev pri Kabilih, kjer gre dekle kar pred hišo svojega izvoljenca, tam zapoje ljubko ljubzensko pesmico, nato pa si odne pas, kar je znamenje, da mu je naklonjena.

NI TUJA

Zena: »Gram te bodi, včeraj sem te videla z neko tujo žensko!«

Mož: »Kakšno tujo? Saj jo poznam že tri leta!«

PRI ZDRAVNIKU

Zdravnik: »Vaš kašelj mi ni nič všeč.«
Bolnik: »Žal gospod doktor, nimam drugega kašlja na razpolago.«

Prosto po Scottu

CRNI BRATJE

ROMAN

Tedaj pa je nekaj zašumelo! Kaj se je zgodilo? Prepaden je obstal. V nasprotni celici je eden izmed jetnikov vstal, prišel k lini in pogledal na hodnik. Moravec je ves vztrepetal iz strahu, da ne bi bil to njegov sovražnik Jakob Dorgan.

Tedaj pa je spoznal Kendricka, v dosmrtno ječo obsojenega. Proseč je Moravec vzdignil prst k ustom. Olajšan je opazil Kendrickov odgovor: naglo pokimanje. Nato je planil Moravec po hodniku. Tek za življenje!

Na polovici pota proti južnemu koncu je moral čez hodniško križišče. Tam je prežala nani, kakor je vedel, največja nevarnost. Skrivljen in tih ko senca je preletel to nevarno mesto. Nič se ni zgodilo: ne glasu, ne strele ni bilo! Zdaj je treba naglo dalje!

Naposled je došel do prezračevalnega rova ob južnem stopnišču.

Moravčevo srce se je skrčilo. Vratca prezračevalnika so bila najmanj tri metre visoko od tal. Če bi bila vsaj odprta, bi se lahko s skokom pognal proti rovu in se ga oprjel. Odnreti vratca tako visoko od tal mu je bilo nemogoče. Brezumno se je ozrl okoli sebe.

Zdajci pa je skoro zakričal od presenečenja. Niti dvajset metrov proč od njega je stal mahen stol. Celó v tako nevarnem položaju se je Moravec začudil, kdo bi pač mogel prinesiti stol sem na hodnik mračne jetnišnice. Morda ga je pustil kateri izmed jet-

niških paznikov.

Pet sekund pozneje je Moravec stal na stolu in odpiral vratca. Bilo je lahko delo. Odmaknil je kovinski zapah in tiho je zaškrbala zariavela pločevina. Val hladnega zraka je planil vani in temno je zazijal pred njim prezračevalni rov.

Stegnil je roko vanj. Rov ni bil razsežen, vendar bo lahko zlezal v njega. Kako daleč neki sega v višino in kako daleč v globino? Če bo enkrat v njem, ali ne bo morda zdrknil v silno globino in se ubil?

Ni utegnil dalje razmišljati. Z obema rokama se je oprtel robov odprtine, da bi se pognal kvišku. Tedaj na mu je zastal dih. Težki koraki so se zaslišali po hodniku. Zdajci je zagledal paznikovo čepico.

Nekaj sekund je mislil, da je vse izgubljeno. Obupan je skočil s stola. Da bi odstranil stol, ni bilo več časa. Moravec se je plosko stisnil v kot med zidom in prezračevalnikom. Tako je čakal v skrajni napetosti pripravljen za naskok.

Zdaj torej le pride do boja.

Koraki so slabotno odmevali po hodniku, nato pa so nenadno zamrli. Moravec je zaslišal lahen vzklik. Takoj je spoznal glas. Jetniški paznik je bil Dawis. Iz neznanega vzroka je svoj obhod prekinil.

Zdajci se je pojavila pred Moravcem raz-

tegnjena senca moža. Moravčevo telo je bilo mirno, kakor bi bilo priraslo k zidu.

Toda paznik je napravil nekaj drugega, kakor je bil Moravec pričakoval. Namesto da bi bil korakal dalje, je skočil na stol. Zdaj gleda v rov, si je mislil Moravec. Skoro pol minute je bilo vse tiho. Nato pa je paznik skočil s stola, da je močno zaropotalo.

Takoj bo sklical pazniško osebje, je sklepal Moravec in se že odločil za naskok. Tiho je naskočil paznika od zadaj.

Stisnil mu je roke k telesu in nato s prosto roko popadel Dawisa za vrat. Skoro brez glasu sta se moža zvalila po tleh.

»Pusti me, pusti, bedak...« je izdaval Dawis iz sebe, toda že ga je Moravčevo roka trdo prišla za vrat, da ni mogel več dati glasu od sebe. Z vso silo se je Dawisu naposled posrečilo rešiti se Moravca. Pri tem pa je Dawis tako nesrečno odskočil, da je zadell z glavo v zid in se onezaveščen zgrudil na tla.

Pred Moravčevimi očmi se je zameglilo. Ves je trepetal. Še nikdar se mu ni zdela ta velika, molčeča hiša tako mrtva kakor v tem trenutku, ko ni vedel, ali je Dawis živ ali mrtav.

Če ga spet utamejo ali mu bodo verjeli, da ni Dawisa umoril? Ali mu bodo verjeli, če jim bo rekel, da se je Dawis sam po nesreči tako nerodno zaletel v zid?

V duhu je videl pred seboj električni stol, na katerem ga bodo usmrtili.

Pri tem pa ni hotel Dawisu storiti nič zalega. Le za boj ga je hotel onesposobiti.

Ves obupan je Moravec skočil spet na stol.

Nekaj podrobnosti iz novega volilnega zakona

Nekatere podrobnosti iz načrta novega volilnega zakona, kakor ga pripravlja posebni ministrski odbor, objavlja »Savremenik«. Po teh podatkih je bil sprejet predlog, da lahko postavljajo okrožne liste tudi zveze strank. Enako je bil sprejet predlog ministra dr. Markovića, da posamezna stranka ali pa zveza strank lahko v enem in istem okrožju postavi tudi več vzporednih okrožnih list, ki so potem med seboj povezane. Na državnih listah so kandidati nosilci vseh okrožnih list, ki jih je postavila posamezna stranka ali pa zveza strank. Da se prepreči nepoštenosti pri štetju glasov, mora predsednik volilne komisije na vsakem volišču predstavniku vsake liste potrditi, koliko glasov je bilo oddanih za posamezne kandidatne liste. Volilne izide za posamezna okrožja bodo ugotov-

ljala okrožna sodišča. Za vodstvo celotnega volilnega posla v državi se bo obdržala ustanova državnega volilnega odbora, verifikacija pa bo opravljala tudi v bodoče narodna skupščina sama.

Pričakovati je, nadaljuje članek, da bo načrt novega volilnega zakona gotov še januarja in potem predložen kraljevemu namestniku v podpis. Takrat bo verjetno podpisan tudi volilni zakon za hrvatski sabor, ki je že dalje časa pred kraljevim namestništvom. Vendar objava volilnih zakonov še ne pomeni, da se bodo takoj nato razpisale volitve. Nekateri politiki menijo namreč, da je treba z volitvami počakati, dokler ne popusti današnja napetost v svetu. Drugi spet mislijo, da bi bilo treba razpisati volitve takoj.

Ženske spoznaš po očeh

Neki Američan je baje dognal, da se da ženska spoznati po očeh. Ženske črni oči so navadno zveste, so pa tudi oblastne in ljubosumne. Po večini so nervozne, ljubijo čudne dogodivščine in čenče, ker imajo strašno strupene jezike. So pa navadno umetniško navdahnjene.

Žensko rjavih oči vzemi s seboj na potovanja. To je prijetna družabnica. Včasih rada ukazuje, nikoli pa ne tako kakor črnooka. Od nje boš izvedel vse, kar boš hotel. Take ženske so nagle in marljive. Tu in tam imajo sicer rade izpremembo, toda nikoli prenege. Skratka, to so dokaj uravnotežene ženske. Samo včasih jih muči radovednost.

Modre oči pomenijo zaupanje v bodočnost. So pa tudi znak volje do dela in odločnosti. Velika napaka je misliti, da so modrooke ženske sanjave. Nasprotno, one navadno zelo dobro vedo, kaj hočejo. Morda so včasih zasanjane, nežne. So pa tudi poštene in lahko se nanje zanesete.

Sive oči so znak prebrisanosti. Ni jim dana sanjavost, na vse gledajo jasno in trezno. Ženske sivih oči so trgovinsko nadarjene in kot take zelo dobre življenjske družice.

Zelenih oči je zelo malo. Ženske zelenih oči so bodisi vredne občudovanja ali pa za nobeno rabo. Očarajo nas ali na mah ali pa so hladne kakor led. Lahko so iskrene in lažne, poštene in nezveste.

Morje je staro nad dve milijardi let

Kako dolgo je že na zemlji morje? Ameriški znanstveniki pravijo, da je prišla sol v

morsko vodo iz rek. Rečna voda ima sicer zelo malo soli, toda reke so velike, mnogo jih je in

Znova se je oprjel roba odprtine in se poglaval v rov.

Z gornjim delom telesa je bil zdaj čisto v rovu. Začel je tipati z rokama v temini. Iskal je v notranjosti kakšno oporo, ki bi mu omogočala plezanje kvišku. Tedaj ga je nekaj udarilo po obrazu. Z obema rokama je zagrabil tisti predmet.

Bila je viseča vrvi, pritrjena nekje na vrhu.

Vrvi Delavci, ki so čistili rov, so jo najbrž pozabili. Zdaj bo rešiteljica njegovega življenja.

Ali je dovolj močna, da bo držala njegovo telo? Se enkrat se je ozrl navzdol. Od spodaj je zijala iz rova nepredirna tema.

Sekundo časa je okleval, nato pa je začel plezati po vrvi. Meter za metrom.

Skozi hladni in vlažni nočni zrak se je slišal glas, ki je bičal živce. Kdor je stanoval v bližini, je vedel, kaj je pomenilo tuljenje sirene: iz jetnišnice je pobegnil nevaren kaznjenec.

Natančno ob eni uri 35 minut ponoči so zaslišali na policijski postaji v Charlestonu sireno državne jetnišnice. Tako se je vsaj glasilo jutro poročilo službujočega policijskega podnarednika.

Policijski podnarednik je v svojem poročilu omenil, seveda s tovariškimi obžalovanjem, tudi neko zanimivo dejstvo. Namreč nenavadno dejstvo, da se stražnik Hunter, katerega okoliš je obsegal ceste in ulice ob jetnišnici, pri svojem obhodu ni natančno držal predpisanega časa. Hunter namreč ni začel obhoda ob eni uri 15 minut, ker bi bil

sicer moral priti do zidov jetnišnice prav ob času, ko je Moravec pobegnil.

Opravičila, ki jih je poznele v tej zadevi, navedel stražnik Hunter niso seveda spreminila dejstva, da se Hunter ni držal predpisanega časa in da zaradi tega v svoji službi ne bo kmalu napredoval.

Če bi bil Hunter v tej temni noči, kakor bi bil moral natančno ob eni uri 20 minut stopal po dolgem zidu jetnišnice, bi bil moral iz vlažne teme slišati lahko škrtanje. Nato pa bi bil videl postavbo krepkega moža, oblečenega v obleko, kakršno nosijo kurjači ali pa monterji.

Hunter je svoje dolžnost zamudil. Vendar pa so neke druge oči z zanimanjem opazovale moža v monterski obleki.

Komaj je bil Rihard Moravec previdno skočil z visokega zidu na tla, se je utrgala iz teme neka senca in stopila čez cesto proti njemu.

Moravec je odskočil. Bil je pripravljen na najhujše. Temna postava je prišla bliže. Bil je majhen, a okreten mož. Pomignil je Moravcu.

»V redu!« je zašepetal Moravcu. »Prekletu imenitno si se izmazal. Zdaj pa naprej, mož! Prav nič časa ne smemo izgubiti. Tamle je avto!«

V Moravčevih možganih se je vse vrtelo. Mož, ki ga je bil ogovoril, mu je bil čisto tuj. Štel je kakšnih trideset let.

»Kdo, kdo pa ste?«

»Ted Linder!« Neznanec se je na videz začudil vprašanju. »Za božje ime, ne zamujajmo časa. Naprej! Tamle je avto. Fantje že čakajo!«

»Fantje?« je mrmral Moravec. Prav nič ni

v morje teko že dolga tisočletja. Tako se je počasi nabralo v morju za okrog tri odstotke soli. Že pred sto leti so izkušali učenjaki izračunati starost morja po tem, koliko soli pride vanj v enem letu. To količino so primerjali z vso soljo v morju in tako izračunali, da je trajalo sto milijonov let, preden je postalo morje tako slano, kakor je zdaj.

Ob koncu preteklega stoletja so nekateri znanstveniki spet hoteli izračunati starost morja, pri čemer so razen soli upoštevali še druge okolnosti. Prišli so do ugotovitve, da je morje mnogo starejše, da je staro že najmanj 350 milijonov let. Zdaj sta se začela s tem vprašanjem ukvarjati profesorja Spencer in Murata. Ta dva učenjaka pravita, da je morje še starejše. Trditelja, da se učenjaki pri dozdajšnjih računih niso ozirali na to, ali je kaj soli izginilo iz morske vode tako, da se je splošila z glino na dnu morja.

Po daljših računih sta prišla ameriška učenjaka do zaključka, da šteje morje na zemlji najmanj pol milijarde let. O svojih izsledkih sta predavala nedavno na zborovanju učenjakov, kjer sta pa naletela na odpor. Nekateri učenjaki so namreč izračunali, da mora biti morje staro že najmanj dve in pol milijarde let. Profesor Bruce iz Chicaga v Ameriki pravi, da se je bilo morje pred sto milijoni let

zvočniki preganjajo podgane in miši. Neki danski kmetovalec, ki se je dolgo trudil, da bi pregnal podgansko in mišjo nadlogo s svojega posestva, si je nekega dne izmislil, da je postavil v hleve zvočnik, ki v podnevi in ponoči tulil in razgrajal z največjo silo. Čez kratek čas so mu res vse miši in podgane pobegnile. Kratko potem, ko so listi poročali o tem svojevrstnem uspehu, so se pojavile na ozemlju osušenega Zunderskega morja na Holandskem podgane in miši v silnih množicah. Vsi običajni pripomočki zoper to škodljivo nadlego so odpovedali. Tedaj se je neki možak spomnil odkritja danskega kmeta in je predlagal naj bi postavili na prizadeto ozemlje vrsto velikih zvočnikov. Tako so storili in tudi tu so pregnali tisoče podgan in miši. Najbolj trdovratne med temi živalmi pa so pobegnile šele tedaj, ko so začeli skozi zvočnike oddajati posebne gramofonske plošče s posnetki mačjih ulasov.

Četrti v »Domovini«

razume! za kaj je šlo. Kaj naj vse to pomeni? Niegov pogled se je obrnil v smer, ki jo je pokazal tujec in Moravec je zagledal velik avto. Niegovi možgani so napeto razmišljali. Ted Linder? Se nikdar ni slišal tega imena, toda zdaj mu je padlo na um, da je tujec pomagač neznanega prijatelja, kateri mu je pomagal zbežati iz teče.

Mali mož ga je potegnil za rokav s seboj. V senca sta tekla vzdolž zidu k vozilu. Ko sta prišla bliže, sta naletela na drugega moža, ki je bil večji in obilnejši. Na sebi je imel kakor Linder temen dežni plašč.

»Kje je Jakob?«

Mož z Moravcem je obstal pri vozilu.

»Prav nič ne vem. Toda tamle prihaja Brand.«

Moravec je opazil, da je tekla od nasprotnega konca jetnišnice temna senca. Veliki mož se je naglo obrnil.

»Hitro v vozilo!« Šele zdaj je pogledal Moravca. »Odkod pa imaš to montersko obleko? Prav dobro ti bo služila. Toda zdaj v voz! Naprej!«

Velikan je odprl vrata.

Moravec je ubogal in vstopil. Se zmerom se mu je zdelo, da je sanjal. Se zmerom ni mogel doumeti, kaj se je godilo. Samo to je vedel, da so se v trenutku skrajne sile na skrivnostni način pojavili novi prijatelji.

Zdaj je prišel bliže tretji mož.

»Kako je?«

»Je že v vozu. Skidaj se še ti vanj in ogrej motor. Kakšne pol minute bomo še čakali na Burtu.«

S hitrim radovednim pogledom je sedel novi prišlec za volan. Zunaj je mali razburjeno šepetal z možem, ki je bil menda vodja.

Ženski vestnik

Če zmrznejo živila

Ker si želimo v jedilni shrambi hladnega zraka in puščamo njeno okno zato odprto, se nam v mrzlih dneh lahko zgodi, da živila v njej zmrznejo. Zavoljo tega pa še ni potrebno, da bi jih smatrali za pokvarjena. Treba je samo vedeti, kako naj to zmrzlost odpravimo.

Če zmrznejo krompir, sadje, korenje, zelje in druga zelenjava, jih moramo položiti v vodo, ki ima sobno toplino in jih pustimo v hladnem, a ne mrzlem prostoru 12 do 24 ur. To sadje in zelenjavo pa moramo poletiti potem prav kmalu, ker se nam sicer kmalu pokvari.

Zmrzlo meso prenesemo v isto tako hladno a ne ledeno mrzel prostor, da se samo otaja, nato ga uporabimo najbolje za pečenke. Osoliti ga smemo tik preden je skuhan ali pečen. Skuhano ali pečeno meso, ki je zmrznilo, naj ostane potem, ko se je otajalo, hladno, kajti če ga še enkrat pogrejemo, dobimo lahko zelo otelek okus.

Nasprotno pa moramo kuhano sadje in zelenjavo, ki sta zmrznila, potem ko smo ju otajali v vodi, še enkrat prekuhati. Vendar ju moramo čim prej porabiti, ker se kmalu pokvari.

Če jedilni shrambi preti mrz, tedaj vzamemo iz nje vse napolnjene steklenice in jih premostimo v toplejši, a ne pretopen prostor, da steklenice ne razpokajo.

Nega nohtov

Zelo grdo je, če ima človek za nohti vse polno umazanosti. Res je pri delu nemogoče preprečiti, da bi se ne nabrala umazanost za nohti. Je pa vendar pripomoček, da vsaj delno preprečiš. Preden greš na delo, pritisni nohte v milo, kar bo preprečilo nabiranje umazanosti za nohti. Ne bo se ti nabrala prst za nohti, pa tudi drugo nesnago bo milo zadržalo.

Seveda pri kuhi se tega ne moreš poslužiti, ker bi mlo lahko prišlo v jed. Ali pri vsakem delu, tudi pri pomivanju, se lahko pomaga na ta način, da se ne bo maščoba

od pomij tako vjedla za nohte. Po opravljenem delu si pa roke dobro umij. Posluži se pri tem ščetke za roke. Če imaš, si roke umij še z limono.

Imej vedno stekleničico z glicerinom pri roki. Ko se umiješ, si roke vedno tudi namaži z glicerinom, čeprav greš drva sekati ali kdat gnoj. Koža na rokah potrebuje maščobo, ker jo sveži zrak in mraz izsušita.

Pri vsaki hiši so gotovo tudi kake stare rokavice, katerih se posluž pri težkem delu. Zakaj bi si vso kožo na rokah razpraskala in ranila! Preden pa oblečeš rokavice, roke dobro namaži. Res ti bo v začetku šlo delo bolj počasi od rok, a ko se boš privadila, sploh drugače delati ne boš mogla. Pri tem boš pa imela zdrave roke. Tudi nohti se ne bodo tako lomili in bolečega pokanja za nohti ne bo.

Za kuhinjo

Juha iz špinate. Četrť kile špinate skuha v slanem kropu. Kuhano ocedi in sesekljaj. Četrť kile krompirja olupi, zreži na kocke in pristavi v precej vode. Ko je krompir kuhan prideni špinato, osoli, malo poponraj. V lončku pa raztepi četrť litra kisle smetane in zvrhano žlico moke. Mešaje zakuha v juho, dodaj še košček sirovega masla in ko dobro prevre, je juha gotova.

Pikantni telečji zrezki v omaki. Telečje zrezke potolci, osoli in malo poponraj. Razbeli mast in jih hitro opeci po obeh straneh. Opečene deni na topel krožnik, v sok pa deni žličico sladke paprike, dve žlici paradižnikove meze, osminko litra kisle smetane, žlico sesekljanih kaper in eno sardelo. Po potrebi prilij malo vode ali juhe, zloži zrezke v omako in naj se še malo poduše. Zraven daš dušen riž.

Nadevani riž. Riž duši kakor po navadi. Ko je dušen, mu primešaj z vilicami malo naribanega bohinskega sira. Primerno kozo pomaži z mastjo, polovico riža stresi v kozo in lepo razravnaš ter z vilicami malo potlači. Kuhano meso, bodisi telečje, svinjsko, kure ali goveje (ali pa vsakega nekaj, kar obereš po kosteh), zmelj na strojčku. V kozl segrej malo masti in prepraži malo drobno sesekljane čebule, dodaj zmleto meso, po potrebi osoli, malo poponraj, dodaj še sčep paprike, zmešaj in ko se malo shladi, dodaj še eno žlico. Tako pripravljeno meso nadevaj na riž. Po mesu stresi še drugo polovico

ALI HOČETE

za gospodinjstvo, za kuho in ročna dela? Tedaj si naročite družinski mesečnik »Priatelj«. Eno številko dobite zastoj, če pošljete svoj naslov upravi v Ljubljani, Dalmatinova 8/D. dobrih nasvetov za vzgojo, za dom,

riža, po rižu potresi z naribanim sirom in po siru položi tenke koščke sirovega masla. Kozo postavi v pečico in peci dobre četrt ure. Daš s solato na mizo. Lahko pa daš tudi poljubno omako zraven.

Nadevana telečja pečenka na italijanski način. 15 dek riža duši na malo masti. Vzemimo kilo telečje pečenke (prsi kos), odstrani rebra in pripravi za nadev, osoli in malo poponraj. Ko je riž gotov, ga odstavi, in ko se malo shladi, z vilicami primešaj dve jajci in malo sesekljane peteršilja. Z rižem nadevaj meso, na koncu zašij in peci kakor navadno pečenko. Če hočeš izboljšati okus, tedaj duši z rižem še pest poparjenih in sesekljanih jurčkov.

Praktični nasveti

Če kuriš s premogom, tedaj premog vedno malo zmoči z vodo, ker da moker premog mnogo več vročine kakor suh. Če imaš premog v kosih (kosovec), tedaj vsak kos, preden ga naložiš, vtakni v vodo. Drobni premog pa z vodo poškopri.

Kadar jemlješ pepel iz peči ali štedilnika, tedaj pepel polij z vodo, zmešaj in previdno ga poberi. Pomisli, koliko nepotrebnega prahu se boš obvarovala. Pregriji čez posodo, v katero pobiraš pepel, še zaklisko cunio in pod cunjo stresaj pepel z lopatico v posodo. Cunia je lahko vlažna, kar še bolj zadrži prah. Mnogo dela si boš prihranila, če boš pazila pri pobiranju pepela.

Zanimivosti

× Vsak mesec je nekje na svetu žetev. Noben mesec v letu ne mine, da bi ne imeli kje na svetu žetve. V januarju, ko je pri nas polje pod snegom, imajo žetev v Avstraliji, Novi Zelandiji, v delu republike Čileja in v nekaterih krajinah Argentine. V februarju se prične žetev v Indiji in gornjem Egiptu. V marcu dozori žito v Perziji, Mali Aziji, Me-

»Ali je Burt dal znamenje?«

»Da. Že prihaja...«

Tedaj je zaropotal motor in požrl glasove. V tistem trenutku so se avtomobilova vrata odprla in mali mož je sedel poleg Moravca. Četrť mož je vzel prostor poleg voznika. Avto se je že premikal, ko se je veliki mož skobacal skozi vratno odprtino. Stisnil se je na zasilni sedež.

Kakor bežeča žival je planil voz po raskavi cesti. Za njim je utočila v temi državna letnišnica. Moravec je pogledal nazaj in mislil na Dawisa. Ali je živ ali mrtev?

Tedaj je nenadoma zahreščala zavora. Skozi šino je videl Moravec v ostru luči cestne svetilke znano mu modrino policijske uniforme z velikimi gumbi. Bil je stražnik Hunter.

Mimo cestne svetilke in stražnika je avto naglo zdrvel. Mož na levi strani Moravca se je sklonil k vozaču in mu nekaj zašepetal v uho. Vozač je prikimal in hitreje pognal vozilo.

»No, Jim,« je menil mož na levi, »zdaj na delo. Tu je obleka. Slec vse, kar imaš na sebi. Kje si neki dobil to svojo čudno obleko?«

Rihard Moravec se je šele zdaj zavedel, da je mož na levi govoril njemu.

»To obleko, to obleko... sem vzel jetnišničnemu kurjaču,« je dejal. »Toda kdo ste vi vsi? Meni je vse tako nejasno.«

Globok molk je sledil.

Mali mož poleg Moravca je z žepno električno svetilko posvetil Rihardu Moravcu v obraz in pridružen vzklil:

»Za vraga!« je zaklical mož poleg vozača.

»Hudič!« je menil Linder, ki je zmerom strme držal električno svetilko pred Moravčevim obrazom. »Saj to ni Jim!«

Veliki mož je prijel Moravca za roko.

»Sto vragov kaj pa naj to pomeni? Kdo pa ste vi? Govorite, mož!«

»Da, da, govorite!« je vzrotil zdaj Linder.

»Dragi gospodje, poslušajte me vendar!« je začel Moravec naposled govoriti. »Moja častna beseda, da sam ne vem, kaj se dogaja. Verjemite mi...«

Umolknil je sričlo sovražnih pogledov, ki so se vnikavali vanj.

»Brad! Brad!« je poklical Linder vozača.

»Kaj pa je?«

»Brad, ta mož ni Jim Stevens.«

Zaslišal je raskav ropot in vozač je avto ustavil.

»Preklete,« se je zdaj razburil mladi mož poleg vozača. »To je vražja reč! Kje pa tič Stevens? Torej, mož, povej, zakaj se igraš z nami?«

»Pomiri se za trenutek, Jakob!« se je zdaj vmešal v besedovanje veliki mož, ko Moravec ni mogel takoj odgovoriti. »Le mirno, le mirno, meni se zdi, da se ta mladi mož prav nič ne igra z nami. Bomo takoj videli. Nato se je obrnil proti Moravcu: »No, kaj pravite?«

»Moja častna beseda...«

»Pustite to,« ga je prekinil drugi. »Dejstva so nam potrebna. Kje je Jim Stevens? Ali je pobegnil iz ječe? Predvsem pa bi radi vedeli, kako si ti prišel iz jetnišnice. Obrazloži nam!«

Moravcu je naenkrat postalo marsikaj jasnejše. Vse skupaj ni nič drugega kakor zamenjava. Ti ljudje niso njegovi prijatelji. Niso delali zanj.

Ves ta čas je stal voz pri miru. Šeprav ni bil od jetnišnice oddaljen pet minut. Tako je brez potrebe mineval dragoceni čas.

»Listki... listki...« je naposled zajec-ljal Moravec.

Veliki mož ga je stresel. »Ali si dobil tri listke — po prežračevalniku?«

»Da,« se je vmešal Linder, »ali si ti dobil listke od Vilijema?«

»Tiho!« se je oglašil drugi. »Ne izgovori imena. Torej si ti dobil listke, kaj? No, s tem je vse pojasnjeno. Zdaj pa smo v kaš!«

Umolknil je od jeze.

»Ali veš, kako je bilo to mogoče?« je rekel zdaj mladi mož poleg vozača. »Čedalje bolj mi je jasno. Viljem je tega mladega moža tu smatral za Jima.«

»Tako bo!« je soglašal vozač. »Saj Viljem Jima sploh ne pozna. To vendar veste. Taki mladi mož in Jim imata precej podobno postavo...«

»Zagotavljam vam...« je ponovno začel govoriti Moravec ves zbehan.

»Že dobro, že dobro, mladi mož. Mi ti verjamemo. To je čudna zgodba. Saj ti ne moreš nič za to!«

»Seveda ne!« je oklevaje soglašal Linder.

Nenadno se je vseh pet mož v vozu zdržnilo. Skozi noč je zatulila jetnišnična sirena. S pridruženim vzkrikom je planil Moravec pokoncu.

»Moj Bog!« njegov glas je bil kakor glas preganjane živali. »Našli so Dawisa!«

»Dawisa?« je ponovil vozač.

Tudi ostali so se ozrli v Moravca. »Kaj je z Dawisom?«

(Dalje)

hiki in na otokih Cipru in Kubi. V maju je žetev v srednji Aziji, Kitajski, Japonski, Maroku in severnoameriških državah Texasu in Floridi. V juniju je žetev v podunavskih državah, v Grčiji, v južnem delu Rusije, v Italiji, Španiji, Portugalski, južnih krajih Francije in v južnih državah Severne Amerike. V juliju žanjejo v južni Nemčiji, v severni Franciji, Švici, Rusiji, Angliji in ameriških severnih državah. V avgustu dozori žito v Belgiji, Holandski, severni Angliji in pri nas. V septembru žanjejo žito na Škotskem, Švedskem, Norveškem in severnih krajih Rusije. V oktobru se konča žetev na Škotskem. November in december sta meseca žetve v severni Avstraliji, Peruju, južni Afriki in Zanimi Indiji.

× Saje so izvrstno gnojilo. Morda še marsikdo ne ve, kako izvrstno gnojilo so saje. Pameten kmetovalec ne bo nikoli zavrgel saj. Vedeti pa moraš, da saje ne učinkujejo takoj, ko jih raztrešiš po zemlji. Najboljše je, da spraviš saje že jeseni ali pozimi na vrt, posebno tja, kamor nameravaš sejati solato, špinačo, zelje in čebulo, ali pa pod sadno drevje. V zemlji, ki je pognojena s sajami, se zaredi manj mrčesa. Saje lahko s pridom uporabiš tudi kot gnojilo za rastline v loncih.

× Navijalce cen preganjajo. Bolgarska vlada je pred kratkim izdala uredbo, da morajo trgovci vse življenjske potrebščine prodajati po cenah pred začetkom vojne. Zaradi kršitve uredbe so oblastva te dni 20 trgovcev poslala v internacijo v notranjščino države, kjer morajo opravljati prisilna javna dela.

× Vodovod je rešil južni del Kalifornije. Ob koncu preteklega stoletja je začela groziti južnemu delu Kalifornije z mestom Los Angelesom velika nevarnost, da se izpremeni v puščavo. Talna voda je začela usihati, druge vode pa ni bilo. Edina rešitev je bila v vodovodu iz reke Colorado, ki jo je pa ločil od ogroženega ozemlja skoro 500 km širok puščavski pas. Premagati to razdaljo in ovire v obliki visokih gor je bilo res težavno vprašanje. Dela so se lotili po temeljitem preučevanju šele leta 1932. Ugotovili so, da je treba 1357 milijonov kub metrov vode. Gradnja tako velikega vodovoda je veljala 220 milijonov dolarjev. Voda teče delno po odprtem koritu, delno pa po zaprtih ceveh. Izkopati so morali 28 predorov v skupni dolžini nad 150 km, kar znaša 38 odstotkov dolžine vsega vodovoda. Najdaljši predor je pod gorovjem San Bernardinom; dolg je 30 km. S tem edinstvenim vodovodom so rešili južno ozemlje Kalifornije, ki bi se brez vode kmalu izpremenilo v puščavo.

× Serum proti griži. Nemški profesor dr. Brigge je izjavil nedavno, da se mu je končno posrečilo odkriti učinkovit serum proti griži. Poskusi so že tako napredovali, da bodo pomladi zdravilniki že imeli v rokah serum proti griži pod imenom »Eta«. Griža je nalezljiva bolezen brez vročice. Njen znak je v prvi vrsti driska, ki traja 8 do 10 dni. Povzročitelja te bolezni je prvi opisal japonski znanstvenik Siga leta 1898. Dve leti pozneje je pa opazoval bacile griže Cruze iz Leipziga Bacili, ki so zlasti živahni poleti, so zelo podobni bacilom legarja. Razen okuženja s hrano, onesnaženo vodo, umazaniam perilom ali muhami, ki so se jih prijelji bacili, prenašajo grižo tudi tako zvani bacilonosci. To so ljudje, ki so nalezljivo bolezen preboleli pa se niso dovolj izlečili, ali pa taki, ki prenašajo bacile, ne da bi sami oboleli. Kjer se tak bacilonosc pojavlja, tam ne pomagajo nobeni običajni zdravstveni ukrepi. Šele ugotovitev teh ljudi in njihovo izlečenje ima ugodne posledice tudi za okolico.

× Prekop Ren—Main—Dunav se gradi. Gradbeni dela pri prekopu, ki bo vezal reke Ren, Main in Dunav, se kljub vojni nadaljujejo. Prekop je za Nemčijo velike važnosti, saj ji bo dal vodno zvezo z Dunavom in s tem proti južno-evropskim deželam. Vojska z blokado je le še bolj pokazala pomembnost take vodne zveze. Začeli so že graditi velike zatvornice, ki naj bi regulirale vode v zgornjem teku Dunava. Na Mainu so dela, ki so trajala dve leti, pred zaključitvijo. Tudi elek-

trarne, ki so jih zgradili, da še bolj izrabijo jezove, bodo kmalu dograjene. Zdaj so v teku dela na progi Nürnberg—Regensburg, in ako bodo okoliščine ugodne, bo v teku leta ta del gotov in kmalu bo prva ladja priplula iz Severnega morja skozi sredo Evrope v Črno morje in odtod naprej v Egejsko in Sredozemsko morje.

× Dva raja na zemlji. Leta 1936. je kupil trgovec Maurice Allard otok Vana-Vana blizu Tahitijsa. Na njem je hotel naseliti 100 zdravih rodbin in vsaka naj bi mu plačala 150.000 frankov. Podnebje otoka je milo, narava krasna in življenje na njem lahko. Tam ni samo v izobilju sadja in divjih živali, temveč tudi bisernih školjk. K otoku pripluje dvakrat na mesec ladja. Naseliti so se smele tam samo rodbine, samcem in samicam je bila naselitev prepovedana. — Drugi raj, kjer se da živeti srečno in brezskrbno, so otoki Lakedily. Njihovi prebivalci so prijazni in navdušeno goje rokoborbo, tek in metanje sulice. Denarja ne poznajo, cest tam sploh ni, niti uradov, temveč samo krasna obala, polna rastlin in najplemenitejšega sadja. Tujce sprejemajo domačini zelo gostoljubno. Kdor se hoče tam naseliti, mu je treba samo izbrati si kočo in trgati sadove, delo je pa postranska reč.

Popotnikova torba

Ivanjkovsko pismo

Ivanjkovci, januarja

Gledališki odsek sokolske čete je uprizoril 26. decembra igro Manice Komanove »Prise-go o polnoči«. Igra je bila prav lepo podana in dvorana je bila nabito polna. Čeprav je bila ob istem času konkurenčna prireditev. Prosvetno društvo je namreč v šoli igralo Guzeja.

N apraznik sv. Treh kraljev pa je priredila sokolska četa telovadno akademijo s pomočjo matičnega društva iz Ormoža, ki je nastopilo s štirimi točkami. Tri točke so pa bile podane od tukajšnjih članic in članov. Na bradlji so nastopili člani matičnega društva in čete. Tukajšnji člani in članice so svojo nalogo prav dobro izvršili, za kar gre zahvala br. Čurinu od matičnega društva, ki je telovadce in telovadke izuril Bratje in sestre matičnega društva so seveda izvrstno rešili svoje naloge. K sklepu akademije so vsi, ki so nastopili, sestavili krasno sliko. Uvodne besede je spregovoril starosta čete br. Lovro Petovar.

V noči na 4. t. m. je na Huibaru zmrznil 60-letni delavec Lačen Friderik, doma iz Vesnjaka. Živel je sam v revni hišici. Dne 3. t. m. je posetil svoje sorodnike in znance v Žerovincih. Že v temi se je napotil domov, in med potjo omagal. Drugi dan so ga našli zmrznjenega. Tukajšno orožništvo je uvedlo preiskavo in ugotovilo, da je bil vsak zločin izključen.

Borba proti naprednim časopisom je v popolnem razmahu. Zlasti »Domovina« jim je napotil. V cerkvi smo slišali, da je zelo razširjena, češ da prihaja v 152 izvodih med ljudi. Nas bi veselilo, če bi v tem letu to število naraslo vsaj na 200.

Grozen samomor z dinamitno patrono

Trbovlje, januarja

Strelni mojster Alič Franc je bil priden delavec, vendar je bil zadnje čase zaradi čezmernega uživanja alkohola živčno razkrojen. Kar tri dni ni šel na delo, marveč je hodil po gostilnah in ponovno dejal, da si bo končal življenje v soboto. Usodnega dne je vstal že ob pol petih. Poslovil se je od žene in otrok ter jih prosil, naj gredo z njim v smrt.

Zena se je vsa obupana tresla za življenje svojega moža, otroci pa za svojega očeta. Bila je sicer že vajena takih moževih nastopov a zdaj je menda slutila, da je šlo zares.

Alič je šel k svojim prijateljem in znancem ter se od njih poslovil, češ da se bo ubil. Pri prijatelju Krajšku, ki je rodbini najbližji sosed, je ostal dalje časa. Bil je silno potrjen in ihte je zatrjeval, da ga popoldne ne bo več med živimi. Vse prigovarjanje je bilo zaman. Kmalu popoldne je praznično oblečen stopil proti zapadnemu rovu, kjer je bil zaposlen, se tam sestal s svojimi tovariši ter se poslovil od njih. Nato je vzel rudniško svetilko ter šel v rov. Ko je prišel na kraj svojega dela, ki ga je že več let opravljal kot strelni mojster, je zahteval ključ od skladišča, kjer hranijo razstrelivo. Ničesar hudega sluteč mu jih je izročil skladiščnik, saj je mislil, da jih Alič potrebuje za delo pri razstreljevanju. Alič je vzel iz skladišča sedem dinamitnih patron, tri vžigalne kapi-ce in električni vžigalnik. Zatem je zapustil rov pri drugem izhodu in stopil k prijatelju Krajšku. Tam je našel ženo in sinka Rudka in ju povabil s seboj, češ da pojdejo skupno v smrt. Pokazal jima je tudi dinamitne patrone.

Krajšku se je le posrečilo, da je zadržal ženo in sinka. Alič je šel sam v svoje stanovanje. Prijatelji so prišli k njemu na stanovanje ter ga na vse načine nagovarjali, naj vendar opusti ta strašni naklep. A bilo je vse zaman. Alič si je bil že, zataknil tri patrone za levo stran pasu izpod srajce, električni vžigalnik pa v levi žep ter bil pripravljen, da se razstrelji.

Tudi orožniki so bili medtem obveščeni o Aličevi nameri, a se niso upali blizu. Vse je z največjo grozo pričakovalo, kaj bo Alič storil. Poslednja misel so mu bili še žena in otroci. Oborožen s patronami je stopil proti Krajškovega stanovanju, kjer je hotel priklicati ženo Marijo in sinka Rudka. Oba pa so bili medtem spravili že na varno. Krajšek je v tistem trenutku skočil na cesto proti Aliču in ga skušal odvrniti od blaznega dejanja. Tedaj pa je samomorilec zavpil: »Rudi, z bogom, beži!«. Kmalu nato je strahovito zagrmelo in Aliča je razneslo na drobne kosce.

Bil je grozen prizor. Od Aliča so ostali le še koščki, ki so jih potlej komaj zbrali, da so jih položili v krsto ter prenesli v mrtvašnico.

Pokojni Alič je štel 45 let in je bil že 26 let zaposlen pri rudniku. Zadnja leta je bil strelni mojster. Bil je priden in priljubljen delavec. Zapušča ženo Marijo in tri otroke, izmed katerih sta 13-letni Rudko in 20-letna Ida še nepreskrbljena. Hudo prizadeti rodbini sožalje!

Naši na tujem

Iz življenja ameriških rojakov

V bližini Clevelanda se je smrtno ponesrečil Franc Terbižan, star 57 let. Postal je žrtev avtomobilske nesreče.

V Denveru je umrl Ciril Anzek, doma iz Studenca pri Blokah, na farmi pri Eveletu Ema Berbobičeva, stara 74 let, v Ford Smithu Jože Blatnik, star 66, doma iz Jurkloštra pri Celju, v Chicagu Janez Zakošek, star 66 let, doma iz Krške vasi na Dolenskem, v Milwaukee Jože Šefa, star 76 let, doma iz Ziljske doline, in Štefan Rauser, star 68 let, doma iz Hermagore na Koroškem.

V Detroitu je umrl Franc Vihtelič, star 51 let, doma z Vrhnike. V Detroitu zapušča ženo Marijo, rojeno Ogrinčeva, dva sinova in hčer.

V San Franciscu je vlak povozil Margareto Pešljevo! Pokojna je bila stara 76 let in doma iz Jelenje vasi pri Starem trgu na Dolenskem.

V Kirland Lakeu je umrl zagonetne smrti Franc Mulec, doma iz Otoka pri Ložu. Šest dni so ga pogrešali, naposled so ga pa našli blizu mesta mrtvega. Komisija, ki ga je pregledala, dvomi, da bi si bil sam končal življenje.

NAPISAL MIRKO BRODNIK

Srce v okovih

ROMAN

Opomine, groznje, rubežni...

Drugo za drugim je vzel v roke:

»Če v enem mesecu ne poravnate zaostalega zneska 22 tisoč 688 dinarjev z obrestmi za leto dni...«

In drugo:

»Zaman čakamo poravnave računa v skupnem znesku 14.324 dinarjev...«

In tretje:

»Poblastil sem svojega odvetnika, da izterja sodnim potom posojilo v znesku 7000 dinarjev za zapadlimi obrestmi in stroški opominov...«

In četrto in peto...

Streslo ga je, ko je prečital ta pisma. Ali je res že prišlo tako daleč? In gozdovi so skoraj izsekani nišve neobdelane, hlev prazen. Edino nekaj sadja...

Vzel je iz miznice svinčnik — kako dolgo ga že ni držal v rokah! — in jel računati. Desetkrat je moral prešteti, da je preračunal.

Skoraj osemdeset tisoč dolguje. Kje naj jih vzame v štirinajstih dneh, ko mu grozi prodaja? Če jih ne dobi, mu prodajo vse, njegovo dom, brajdo gozdove, njive...

In Branko ne bo imel doma.

Mora ga imeti, da ne bo klet svojega očeta. Mora ga imeti!

Toda kje naj vzame denar?

Osemdeset tisoč...

Za dom!

Nenadoma — sam ni vedel kako — ga je obšla silna moč. Kakor bi ga bila prepojila nova mlada kri.

Mora ga imeti. Denar!

Vstal je. Hrbet se mu je vzravnaval, križi so izgubili, nov ogenj mu je zagorel v očeh.

Zavil je v hrib, v gozd.

Od drevesa do drevesa je stopal.

Se je videl med njimi orjake, ki so po letih tekmovali z njim. Se jih je lahko štel. In doli v kotlini so se skrivali drugi, veliki, močni. Koliko vas je?

Trideset, štirideset jih je.

Koliko boš dal ti? Koliko ti? Boš dal pol tisočaka? Za Branka, za njegov dom. Boš dal?

In vi orjaki, ki se skrivate med mladino kakor očetje, da jo varujete? Koliko boste dali vi? In buke, zelene? Koliko vas je?

Doli v dolini je travnik. Dolgo je že, kar mu je sosed ponudil zani trideset tisočakov. Takrat ga ni hotel prodati.

»Dokler bo moj mazinac migal, ne prodam niti pedit zemlje,« mu je rekel.

Zdaj jo bo moral. Da bo imel Branko dom. Da ne bo klet svojega očeta.

Se danes stopi k sosedu.

Računal je. Pet in dvajset tisoč bo dal gozd. Trideset travnik.

Pet in petdeset...

Čeprav si bo iztrgal kos srca. Kos grude. Čeprav so drevesa najlepša, čeprav je travnik najboljši...

In sadje je še na drevju. Tudi kak tisočak. Jabolka so lepa. In orehi!

Pet tisoč.

Šestdeset skupaj.

Za ostalo bodo počakali.

»Miha, Miha!« je zavpil, ko se je vrnil v hišo.

Stari hlapec, ki je že skoraj pozabil njegov glas, se je zdrznil. Kaj naj to pomeni?

»Miha, Miha!« je vpil glas. »Miha, še bomo živeli!«

Četrto poglavje

VINKOVA POT

Drugo jutro na vse zgodaj je pred malo vilo v samoti zabrnal motor. Vinko se je pripravljaj na pot, ki si jo je sam izbral. Ker je imel čez dan dosti dela, se je sklenil ta-

koj zjutraj odpeljati v mali gorenjski trg, kjer so bili doma Janezovi starši.

Sele zdaj se je zavedel, kako težko nalogo si je bil sam izbral. Čeprav je prinašal veselo vest, je moral biti previden.

Njegov avto je drvel po beli cesti, ki se je vila po dolini kakor kača brez konca. Potem se je dolina razširila, prešla je v ravni in od daleč je Vinko zagledal zvonik trške cerkvice. Še malo in ustavil se je sredi trga pred hišo, kjer je že enkrat bil, ko je na Zorino prošnjo proizvedoval, kaj se je zgodilo z Brankom.

Odprl je vrata in stopil v temno vežo. Nihče mu ni prišel naproti. Morda so domači že šli na polje, saj so bili sredi žetve. Ali na...

Takrat so se odprla vrata izbe. Na pragu je stal stari Dekleva.

»Kaj vas je na danes privedlo k nam? Ali ste že kaj zvedeli iz Rusije o gospodu Slavcu?«

»Da, nekaj sem zvedel.« je rekel Vinko kolikor mogoče brezbržno.

»Da je mrtev kaj?« se je žalostno nasmehnil stari Dekleva.

Vinko je stopil v hišo, ne da bi bil odgovoril in brez povabila sedel za mizo. Starčeve besede so mu olajšale nalogo.

»Ne,« je rekel ko sta oba sedela za mizo.

»Ni mrtev. Živi!«

»Živi!« je vzkliknil Dekleva. »Kako ste to zvedeli?«

»Pisal je! Poglejte!«

In dal mu je pismo.

Videl je, kako je stari Dekleva vzel hlastno pismo v roke in kako mu je letel pogled od vrste do vrste. Potem je njegov obraz nenadoma zalil val krvi, ki na je mahoma izgubil in pustil za seboj mrliško bledico. Starčeva desnica se je krčevito oprliela roba mize in ga stisnila kakor bi ga hotela zdrobiti. Levica mu je omahnila in obležala na klopi zraven Vinkove Sunkovito drhtenje mu je zvililo ustnice in potem je iztisnil z njih glas ki skoraj ni bil glas.

»Moj sin... ni izgubljen... Moj sin živi...«

Vinko mu ni odgovoril. Ni našel besede, ki bi bila to potrdila.

»Zmeraj mi je nekaj tako reklo. Nikdar nisem hotel verjeti, da bi bil mrtev... Nisem mogel...«

Nenadni občutek sreče mu je zategnil grlo. Sele čez dolgo je spet izpregovoril s tresočim glasom:

»Kako bo moja žena vesela... Edinec je...«

Nenadoma je prenehal sredi besede in streslo ga je. Vrata v sobo so se odprla in na pragu se je prikazala starka njegova žena.

Črno je bila oblečena. Ni slekla črnine, kar ni bilo glasu o sinu.

Pogled ji je zletel po sobi in se presenečeno ustavil na resnem Vinkovem licu. Potem je pohitel k mizi kakor bi hotel vprašati, kaj to pomeni. Takrat pa je videla njegovo blede lice in mrliško blede oči.

»Težko, mož, kaj pa je?« je presenečeno vzkliknila.

»Janez živi,« je komaj rekel.

Te besede, ki so ji v prvem trenutku zbudile nekaj, česar ni poznala, skoraj grozo, so jo prevzele, da je otorela in obstala na mestu kakor bi bila prikovana. Potem pa se je snostila. Kakor bi bila nekaj sanjala, in se zdaj zbudila ter hotela nadležne vizije pregnati, je potegnila z roko čez čelo.

Še enkrat je pogledala za mizo. Vinkov obraz je bil prav tako resen, možev prav tako blede, le da je videla v njih še nekaj bojazni.

»Ali se mi ni sanjalo?« je drhte vprašala.

»Ne, žena, najin sin je živ...«

Kakor bi še zdaj ne mogla verjeti, je skočila k mizi:

»Kdo ti je to povedal?«

»Njegov poročnik je pisal...«

»Njegov poročnik... In Janez je živ... živ... vrne se...«

Radosten smeh jo je vso prevzel. Tudi možev obraz se je zjasnil. Kakor bi se bil šele zdaj zavedel, kaj ta novica pomeni.

Starka je stopila k Vinku in mu dala roko.

»O, gospod,« je zajecjajala. »Kako naj se vam zahvalim? Kje naj vzamem besede, da vam povem, kako mi je v srcu...«

Vinko pa je samo odmahnil z roko.

Peta knjiga

POT V ŽIVLJENJE

Peto poglavje

NEZNANEC

»Gospod Kregar!«

»Naj vstopi!«

Skozi tapetna vrata, ki so držala v pisarno, je stopil Kregar in suho pozdravil. Mož za mizo je vstal in mu stopil naproti.

»Dobro, da ste prišli,« je rekel. »Mislim sem, da niste dobili o pravem času mojega obvestila in da se vas smem nadejati šele jutri...«

»Pismo sem dobil, toda sredi poti je imel moj avto defekt. Razbit leži v nekem jarku. Iti sem moral peš do najbližje postaje in tam spet čakati na vlak. To je vzrok moji zamudi...«

Kregarju se je videlo, da govori te besede z nejevoljo. Poznalo se mu je, da ga je nesreča, ki ga je doletela med potjo, pripravila ob hladnokrvnost, ki jo je zmeraj kazal. »Sedite!« Mož, ki je z njim govoril, mu je ponudil stol.

Kraj, kjer se je ta prizor vršil, že poznamo. Bila je pisarna neznanca, ki se je skrivaj za Kregarjem in vodil vse njegove posle.

»Saj veste, zakaj sem vas poklical,« je mirno rekel neznanec. »Prišel je čas, da izvršimo ono stvar, ki sem vam o njej govoril. Kakor veste, gre za izum nekega ruskega inženierja, ki biva zdaj v Ljubljani. Iznašel je nov način izdelovanja bencina, ki pomeni popoln prevrat v tej industriji...«

Prenehal je, kakor bi nekaj premišljeval, potem je začel s tišjim glasom:

»Moji ljudje so po ovinkih zvedeli, da je ponudil ta izum neki veliki angleški tvrdki, ki se zani resno zanima. Ni še mesec dni, kar je bil ori njem eden izmed strokovnjakov te firme da novi izum preizkusi. Kakor sem včeraj zvedel, je poskus zelo dobro uspel in firma 'bo kupila vse pravice. Isti strokovnjak pride konec drugega tedna v Ljubljano da izum odkupi. Rus je zahteval zani trideset milijonov in Angleži so bili takoj pripravljeni plačati to vsoto...«

Ta denar moramo dobiti in razen tega tudi načrte.

Zdaj pa nekaj, kar nam zagotavlja, da mora naše podjetje uspeti. Izumitelja naibž ne poznate. Je starček, blizu sedemdesetih let in povrh tega velik čudak.

Z Angležem ki prinese denar, sta se dogovorila da se dobita v njegovem laboratoriju neke za gradom. Naša dolžnost je, da to preprečimo oziroma obrnemo v svojo korist. Sicer bo treba zatisniti oči in sraviti s poti dva človeka, toda to nič ne de — denar, ki ga bomo dobili, odtehta vse neprijetnosti...«

Zarežal se je, da je Kregarja kar spreletelo. Čeprav je bil hladen, preračunljiv, ga je vendar zabele ob zvoku tega glasu.

»Vrniva se k stvari. Anglež pride drugi teden. Ruski inženier se sestane z njim. Takrat nastopijo moji ljudje, ki vzamejo Angležu denar, Rusu na načrt...«

To ne bo tako težko. Kako bom odpravil oba, še ne vem, važno je le, da zabrišemo za seboj sledove.

Ker je tako ogromna vsota, bo Anglež imel le čake. Kolikor poznam angleški trg, ima najbližje zveze z zagrebškimi bankami. Velika verjetnost je, da bodo čeki plačljivi v Zagrebu. (Dalje)

Iz naših delavskih krajev

Vsem podružnicam NSZ

Z ozirom na porast draginje je kr. banska uprava 5. decembra 1939 sklicala anketo, na kateri so razpravljali ta važen problem današnjega časa. Organizacije so tedaj želele, da bi se splošno povišale mezde za vse delavstvo Slovenije in zastopniki Trgovske zbornice so tudi obljubili, da bodo v tem smislu apelirali na vse delodajalce. Od te ankete je že mesec dni, toda še danes imamo celo vrsto podjetij, ki niso tako uvidevna, da bi povišala delavstvu mezde z ozirom na porast draginje. So pa tudi taka, ki so zvišala mezdo le za 5%, kar absolutno ne odgovarja dejanskemu položaju in zato se je centrala ponovno obrnila s posebnimi vlogami na vsa ta podjetja in zaprosila, da naj delavstvu zvišajo mezde sorazmerno s porastom draginje.

Mežica

Podružnica je priredila Silvestrov večer v gostilni g. Toffa, ki je prav sijajno uspel. Tem potom se zahvaljujemo vsem onim, ki so s svojim sodelovanjem ali na kakršen koli način pripomogli, da je ta prireditev nad vse častno uspela.

Prosvetni odsek podružnice bo ponovil burko »O joj, škorklja« dne 21. t. m. ob 15. popoldne v rudniški dvorani pri Sv. Heleni. Burka je bila predvajana že v Mežici in je bil dosežen popoln uspeh. Zato vabimo vse Helenčane, ki se hočejo nasmejati, da posetijo to prireditev.

Pri nas slišite povsod samo tarnanje, kako naglo se draže življenjske potrebnosti. V dnevnem časopisu pa berete, da se povsod ustanavljajo odbori za pobijanje draginje. Pri nas o takem odboru še ni duha ne sluha in prav zaradi naglega porasta prosimo našo občino, da se tudi ona končno zbudi in ukrene vse potrebno, da se draginja omeji. Iz dnevnega časopisa je razvidno, da se niti v glavnem mestu Slovenije ne prodaja mleko draže kot po 2.50 din liter, pri nas pa moramo plačati za liter mleka kar 3 din.

Odbor podružnice NSZ že zdaj opozarja vse tovariše, da bo redni letni občni zbor podružnice v nedeljo dne 18. februarja t. l. ob 14. Ta občni zbor bo združen z zabavnim večerom.

Ljubljana

Podružnica Narodne strokovne zveze v Ljubljani opozarja vse člane in prijatelje, da bo priredila 11. februarja 1940 v dvorani Delavske zbornice veliko prireditev, na katero že danes opozarjamo.

Novo mesto

V soboto, dne 6. t. m. je bila tukaj ustanovljena nova podružnica Narodne strokovne zveze. S tem so bila zaključena dolgotrajna prizadevanja naprednih delavcev dolenske metropole, ki je s tem dobila organizacijo, ki jo znala prav in uspešno zastopati njihove delavske interese.

Ustanovni občni zbor, katerega se je udeležilo okrog 50 zavednih delavcev, je bil pri Matkoti v Gotni vasi. Za pripravljalni odbor je poročal tov. Muschet, ki je opisal vse napore in ovire, ki so se stavile tovarišem, ki so se zanimali za ustanovitev nove organizacije. Za njim je govoril delegat centrale tov. dr. France Kovič, ki je v svojem poročilu podal zgodovino NSZ, očrtal njene idejne smernice in opozoril na veliko važnost in korist strokovne organizacije.

Pri volitvah je bil izvoljen prvi odbor podružnice s tov. Mihaličem kot predsednikom in tov. Muschetom kot podpredsednikom. V

odbor pa so bili izvoljeni še tovariši: Potočnik, Rifelj, Saje, Erjavec, Juriševič, Primic in Zegar. Za člana nadzornega odbora sta bila izvoljena tov. Prijatelj in Novak. Da je občni zbor uspel tako lepo, je zasluga predvsem članov pripravljalnega odbora, ki so v predpriprave vložili veliko truda. Njihova dosežanja prizadevanja pa so nam obenem tudi jamstvo, da bo podružnica, ki ji želimo čim več uspeha, tudi v bodoče lepo uspevala.

Zagorje

Delavstvo, ki je zaposleno v kamnolomu pri g. Weinbergerju, se je organiziralo v Narodno strokovno zvezi. Priprave je izvedla podružnica NSZ v Zagorju. V soboto, dne 6. t. m. pa je bil sestanek tega delavstva, na katerega je prišel tudi zastopnik centrale, ki je poročal o nalogah delavske organizacije, o pomenu delavske organizacije, o obratnih zaupnikih, ter podal splošna navodila za uspešno delovanje organizacije. Delavstvo je z zanimanjem sledilo izvajanjem, iz debat pa je razvidno, da pravilno pojmuje pomen organizacije in da bo storilo vse, da bo delo čim uspešnejše.

Ker v Zagorju že obstoja podružnica NSZ in sicer iz delavstva, ki je zaposleno pri TPD, bodo delavci, ki so zaposleni pri g. Weinbergerju tvorili samostojen odsek zagorske podružnice. Ker pa bo konec mesca redni letni občni zbor podružnice, so začasno izvolili v odbor podružnice izmed delavstva kamnoloma tri tovariše v odbor podružnice in sicer Rudolfa Sušo, Marka Ključevška in Fortunata Loitra.

Kranj

Z ozirom na porast draginje in deistvo, da gotova podjetja še sedaj niso zvišala mezd svojemu delavstvu, so podružnice strokovnih organizacij v Kranju in Stražišču sklenile da skličejo za petek, dne 18. t. m. v Kranju zborovanje vsega delavstva. Na zborovanju bodo obravnavali položaj delavstva z ozirom na občuten porast draginje. Narodno delavstvo že zdaj opozarjamo na to zborovanje in upamo, da se ga bo udeležilo v čim večjem številu. Zborovanje bo zvečer po delu.

Medvode

Podružnica Narodne strokovne zveze v Medvodah ima 14. t. m. redni letni občni zbor ob 9. uri dopoldne v gostilni Sokolskega doma v Medvodah s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo predsednika, tajnika, blagajnika in nadzornega odbora;
2. Poročilo zastopnika centrale;
3. Volitve odbora;
4. Slučajnosti.

Vse tovariše prosimo, da se tega občnega zbora prav gotovo udeleže. Vse pa prosimo, da še pred občnim zborom poravnate članarino.

Osnovni pogoji

»Trgovski list« poroča, da nekatera industrijska podjetja pravijo, da bodo prisiljena ustaviti obratovanje. Kot vzrok navajajo težkoče pri nabavi surovin in zvišanje delavskih mezd. Zelo so nekatera podjetja nezadovoljna tudi zaradi nameravane uvedbe kontrole nad cenami in z maksimiranjem cen. — Nabava surovin je res težavna, imajo pa industriji dovolj vpliva, da se vprašanje uredi tako, kot je prav za gospodarstvo države in podjetnika. Mezde delavstvu se doslej niso bistveno izpremenile. Če se enako za vsa podjetja zvišajo mezde, zato še nihče ne bo ogrožen in tudi ustavljati obratov ne bo treba. Produktivni stroški bodo za vse enaki in zato tudi enaka možnost dobička. Kontrola nad cenami naj odbravi špekulacijo in naj dvigne kupno moč. Kje je potem razlog, da naj se obrat

ustavi? Strašilo z »ustavitvijo industrij« naj se vendar ne spravlja v zvezo s stremljenji delavstva in potrošnikov, da se pravično urede osnovni življenjski pogoji, ki so v današnjih časih tako resno ogroženi.

Vera v Jugoslavijo

G. Jovan Banjanin je v zadnji številki splitskega »Narodnega lista« napisal članek, iz katerega povzemamo nastopne misli:

Med jugoslovenskimi nacionalisti ni treba buditi vero v Jugoslavijo. Jugoslovenski nacionalizem sam po sebi pomeni to vero, ker je v Jugoslaviji našel uresničen svoj smoter. Jugoslavija ni samo država, temveč je tudi domovina vseh Jugoslovenov ne glede na politiko, ki se vodi v njej. Jugoslovenski nacionalist se more boriti proti posameznim vladavinam, proti ustanovam in zakonodaji, pa tudi proti kakšni ustavni ureditvi, toda nikoli ne sme storiti nič, kar bi moglo ogražati katerokoli življenjsko korist države ali naroda. Zato jugoslovenski nacionalist tudi v najhujši opoziciji ostane najboljši državljani svoje države, daleč od vsakega razdiralnega dela Vera v Jugoslavijo vodi vse njegove politične misli in njegova javna dela.

Naj bo državna ureditev kakršnakoli, naj se imenujejo posamezni kraji kakorkoli, država je v svoji celoti še nadalje v naših dušah in srcih, v naši zavesti in volji vedno Jugoslavija edinstvena in nedeljiva. Ta vera pomeni tudi močno vero v končno zmago te misli, oproščene vsega tistega, kar je bilo v dvasetletni zaslepljeni borbi grdo in nedostojno škodljivo in nevarno za naše skupno svobodno in zadovoljno življenje.

Danes se vsekakor veruje, da je sporazum z dne 26. avgusta 1939 onemogočil centralizem in nadvlado. Namesto državnega edinstva dobiva Jugoslavija obliko državne skupnosti. S polno pravico zdaj pričakujemo, da vsi tvorci tega sporazuma pokažejo v to priurejeno Jugoslavijo vsaj toliko vere, kolikor smo je imeli jugoslovenski nacionalisti zmerom in kakor jo imamo danes ne glede na nastale spremembe Politika, katere koristi bi prenehale na mejah banovine Hrvatske, ne more biti nikoli politika skupnega življenja Hrvatov, Srbov in Slovencev. S sporazumom se bo država razdelila v tri nacionalne enote, toda če politika sporazuma ne bo z ljubeznijo skrbela za to da v duši vsakega Hrvata, Srba in Slovenca prevlada iskrena vera da je vsa Jugoslavija njegova zemlja in njegova domovina potem ta politika ne more imeti dobrih uspehov.

Politika sporazuma bi morala zmerom in povsod poudarjati, da Jugoslavija ni samo najboljša temveč tudi edino zanesljivo jamstvo neodvisnosti in napredka Srbov, Hrvatov in Slovencev. Samo z Jugoslavijo in v njej postanejo tako Srbi kakor Hrvati in Slovenci kot celota odločilen činitelj balkanske, podunavske in jadranske politike. Samo v Jugoslaviji je zaščita našega obstoja in naše bodočnosti. Samo močna Jugoslavija more biti iskan prijatelj in zaveznik. Brez nje smo vsak zase igračka v tujih rokah, orodje tuje volje, torišče tujih koristi.

Živimo v času vojaške borbe silnih veledržav, ki so za svojo najvišji zakon razglasile svojo pravico do življenjskega prostora. Položaj malih narodov ni bil nikoli težavnejši, njihova usoda nikoli negotovnejša in njih bodočnost nikoli tako ogrožena. Vera v Jugoslavijo zato ni ne otročje čustvo in ne rodoljubna prazna beseda, ampak neogibna zahteva naše ohranitve.

PREDRZNOST

Na gimnaziji so imeli teden dni prosto. Po počitnicah dvigne med latinsko uro neki dijak roko, ker hoče na stran.

»Vidiš cigana!« se ujezi profesor, »ves teden je imel čas in prav med mojo uro mora ven...«